

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Programı

LİSELERE GEÇİŞ SİSTEMİ, LİSE AKADEMİK BAŞARISI VE YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI SINAVI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Salih Güler

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2025

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye ... En İyiyeye ...

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Programı

LİSELERE GEÇİŞ SİSTEMİ, LİSE AKADEMİK BAŞARISI VE YÜKSEKÖĞRETİM
KURUMLARI SINAVI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

AN EXAMINATION OF RELATIONSHIPS BETWEEN HIGH SCHOOL ENTRANCE EXAM,
HIGH SCHOOL ACHIEVEMENT SCORE AND THE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS
EXAM

Salih Güler

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2025

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,

Salih G¼LER'in hazırladığı "Liselere Geçiş Sistemi, Lise Akademik Başarısı ve Y¼ksek¼đretim Kurumları Sınavı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" başlıklı bu çalışma j¼rimiz tarafından **Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitimde ¼lme Değerlendirme Programı Bilim Dalında Y¼ksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

J¼ri Başkanı Doç.Dr.K¼bra ATALAY KABASAKAL

J¼ri Üyesi
(Danışman) Prof.Dr.H¼lya KELECİOğLU

J¼ri Üyesi Dr.Öğr.Üyesi Meral ALKAN

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisans¼st¼ Eğitim, ¼đretim ve Sınav Y¼netmeliđi'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri ¼yeleri tarafından 24/06/2025 tarihinde uygun g¼r¼lm¼ř ve Enstit¼ Y¼netim Kurulunca / / tarihi itibarıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsmail Hakkı MİRİCİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼r¼

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de uygulanan eğitim sistemindeki üç temel akademik gösterge olan Liselere Geçiş Sistemi (LGS) yüzdeler dilimi, Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) ve Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) puanları arasındaki ilişkileri inceleyerek bu değişkenlerin birbirlerini yordama güçlerini ortaya koymaktır. Bu kapsamda, LGS ile ortaöğretim ve yükseköğretime geçiş sınavları arasında ilişkiler kurulmuş; öğrencinin akademik başarısının zamana yayılan sürekliliği istatistiksel olarak test edilmiştir. Araştırma ilişkisel tarama modeline dayanmaktadır. Çalışma grubunu, 2020 yılında LGS’ye girmiş ve 2024 yılında YKS’ye katılmış olan toplam 184 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem hem başarı düzeyi hem de okul türü açısından heterojen yapıda olup; Anadolu, Fen, İmam Hatip, Sosyal Bilimler liselerinden öğrenciler içermektedir. Veri setinde öğrencilerin LGS yüzdeler dilimleri, OBP puanları, YKS yerleştirme puanları, okul türleri ve alan türlerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Verilerin analizinde Pearson korelasyon katsayısı, basit doğrusal regresyon, çoklu regresyon, Welch ANOVA ve etkileşimli regresyon analizleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, LGS yüzdeler dilimi hem OBP’yi hem de YKS puanını anlamlı ve negatif yönde yordamaktadır. OBP ise YKS puanını daha sınırlı olmakla birlikte anlamlı şekilde yordamakta; LGS ve OBP birlikte ele alındığında YKS puanı üzerindeki açıklayıcı gücü artmaktadır. Ayrıca okul türüne göre OBP’nin yordayıcılık düzeyi ve OBP-YKS ilişkisinin anlamlı biçimde değiştiği görülmüştür. Alan türlerine göre yapılan analizlerde OBP’nin etkisinin özellikle sayısal puan türünde daha güçlü olduğu bulunmuştur. Etkileşimli regresyon analizleri, okul türünün bu ilişkilerde bir değişken olarak rol oynadığını ortaya koymuştur. Sonuçlar, eğitim sisteminde kullanılan başarı ölçütlerinin birbirini anlamlı düzeyde yordadığını ve akademik başarıda süreklilik kavramının istatistiksel olarak desteklendiğini göstermektedir.

Anahtar sözcükler: liselere geçiş sistemi, yordama geçerliği, yükseköğretim kurumları sınavı, Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP), regresyon analizi, okul türü

Abstract

The aim of this study is to examine the predictive relationships between three key academic indicators in the Turkish education system: the High School Entrance System (LGS) percentile rank, the high School Achievement Score (OBP), and the Higher Education Institutions Exam (YKS) placement scores. In this context, relationships were investigated between students' performance in LGS and their outcomes in both high school and university entrance examinations, with a focus on the longitudinal continuity of academic achievement. The research employs a correlational survey model. The study group consists of 184 students who took the LGS exam in 2020 and the YKS exam in 2024. The sample is heterogeneous in terms of academic success and school type. The dataset includes students LGS percentile ranks, OBP scores, YKS placement scores, school types, and academic tracks. Data were analyzed using Pearson correlation coefficients, simple linear regression, multiple regression and interactional regression models. Findings reveal that LGS percentile rank significantly and negatively predicts both OBP and YKS scores. Although OBP has a more limited effect, it still significantly predicts YKS performance. When LGS and OBP are considered together, their combined explanatory power on YKS scores increases. Additionally, the predictive strength of OBP and its correlation with YKS vary significantly by school type. In analyses based on academic tracks, OBP was found to have a stronger predictive effect particularly in the quantitative track. The interactional regression analysis showed that school type functions as a variable in the relationship between LGS, OBP, and YKS outcomes.

Keywords: high school transition system, predictive validity, higher education institutions exam, High School Achievement Score (OBP), regression analysis, school type

Teşekkür

Tez çalışmamın her aşamasında bilgi ve deneyimiyle yol gösteren, yapıcı eleştirileri ve sabırlı desteğiyle akademik gelişimime büyük katkı sağlayan değerli danışmanım Prof. Dr. Hülya KELECİOĞLU'na en içten teşekkürlerimi sunarım. Akademik titizliği ve rehberliği yalnızca bu tez çalışmasında değil, bilimsel bakış açımın gelişiminde de bana ilham olmuştur. Kendisinin gösterdiği sabır, nezaket ve destek, karşılaştığım her zorlukta motivasyonumu korumamı sağlamış; çalışma disiplinime ve özgüvenime önemli ölçüde katkıda bulunmuştur.

Tez savunma sürecinde, bilgi ve deneyimleriyle değerli katkılar sağlayan saygıdeğer jüri üyeleri Doç.Dr.Kübra ATALAY KABASAKAL ve Dr.Öğr.Üyesi Meral ALKAN'a ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca hep yanımda olup desteklerini bir defa olsun esirgemeyen Anneme, Babama ve Abime teşekkür ederim.

Tüm eğitim hayatım boyunca kişisel ve akademik destekleriyle yanımda olan dostlarıma, özellikle tez dönemimdeki destekleriyle motive eden sınıf arkadaşım ve ağabeyim Salih VURAL'a teşekkür ederim.

İçindekiler

Kabul ve Onay.....	ii
Öz.....	iii
Abstract.....	iv
Teşekkür.....	v
Tablolar Dizini.....	viii
Şekiller Dizini.....	ix
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	x
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	8
Araştırma Problemi.....	10
Sayıtlılar.....	10
Sınırlılıklar.....	11
Tanımlar.....	11
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	13
Kuramsal Temel.....	13
İlgili Araştırmalar.....	19
Bölüm 3 Yöntem.....	24
Araştırmanın Türü.....	24
Araştırmanın Evreni ve Örneklemi/Çalışma Grubu/Katılımcılar.....	24
Veri Toplama Süreci.....	25
Verilerin Analizi.....	26
Bölüm 4 Bulgular, Yorumlar ve Tartışma.....	39
Bölüm 5 Sonuç ve Öneriler.....	56
Kaynaklar.....	61
EK-A: Yüksek Lisans Tezi Anketi.....	65

EK-B: Etik Komisyonu Onay Bildirimi	66
EK-C: Etik Beyanı.....	67
EK-D: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu	68
EK-E: Thesis/Dissertation Originality Report.....	69
EK-F: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı	70

Tablolar Dizini

Tablo 1 <i>Çalışma Grubunu Oluşturan Şehirler, Üniversite İsimleri ve Öğrenci Sayıları</i>	25
Tablo 2 <i>Analiz Tablolarında Yer Alan Kısaltmalar</i>	36
Tablo 3 <i>LGS Yüzdeler Dilimi, OBP ve YKS Puanına Dair Betimsel İstatistikler</i>	39
Tablo 4 <i>LGS Yüzdeler Dilimi ve OBP Değişkenleri Arasındaki Regresyon Analizi</i>	41
Tablo 5 <i>LGS Yüzdeler Dilimi ve OBP Puanının Birlikte YKS Puanını Yordama Gücü Çoklu Regresyon Analizi</i>	43
Tablo 6 <i>Okul Türüne Göre LGS-OBP Korelasyonları</i>	45
Tablo 7 <i>Okul Türüne Göre OBP'nin YKS'yi Yordama Gücü</i>	47
Tablo 8 <i>LGS Yüzdeler Dilimi ve OBP'nin SAY Puan Türü Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Regresyon Analizi</i>	49
Tablo 9 <i>LGS Yüzdeler Dilimi ve OBP'nin EA Puan Türü Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Regresyon Analizi</i>	50
Tablo 10 <i>YKS Yerleştirme Puanı ve Okul Türü Arasındaki İlişkiye İlişkin Varyans Analizi</i> 51	
Tablo 11 <i>Gruplar Arası Ortalamaların Karşılaştırılmasına İlişkin Games-Howell Post-Hoc Testi Sonuçları</i>	52
Tablo 12 <i>LGS, OBP ve Okul Türü Etkileşimli Olarak YKS Puanını Yordayan Regresyon Modeli</i>	53
Tablo 13 <i>LGS, OBP ve Okul Türü Etkileşimli Olarak YKS Puanını Yordayan Regresyon Etkileşimleri</i>	54
.....	

Şekiller Dizini

Şekil 1 <i>Tahmin Edilen Değerler ve Artıklar Scatter Grafiği</i>	33
Şekil 2 <i>Regresyon Analizi Artıklarının Dağılım Grafiği</i>	34
Şekil 3 <i>Regresyon Modeline Ait Artıkların Normal Olasılık (Q-Q) Grafiği</i>	35

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

AYT: Alan Yeterlik Testi

EA: Eşit Ağırlık Puan Türü

LGS: Liselere Geçiş Sistemi

LYS: Lisans Yerleştirme Sınavı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

OBP: Ortaöğretim Başarı Puanı

OKÖSYS: Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı

OKS: Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı

ÖSS: Öğrenci Seçme Sınavı

ÖSYM: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi

ÖYS: Öğrenci Yerleştirme Sınavı

SAY: Sayısal Puan Türü

SBS: Seviye Belirleme Sınavı

TEOG: Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sistemi

TYT: Temel Yeterlik Testi

YGS: Yükseköğretime Geçiş Sınavı

YKS: Yükseköğretim Kurumları Sınavı

Bölüm 1

Giriş

Bu bölümde araştırmının problem durumuna, amacı ve önemine, araştırma problemine, araştırmının alt problemlerine, sayılıtlarına, sınırlılıklarına ve tanımlarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

Ölçme gerek günlük yaşamımızda gerekse bilimsel çalışmalarda önemli bir yer tutar. Bir bilim dalındaki bilimsel çalışmalar ve bunların uygulamaya konulması, o bilim dalına özgü ölçme araç ve yöntemlerinin bulunmasıyla hızlanmıştır. Ölçme, bilim için o kadar önemli hale gelmiştir ki, çeşitli bilim dalları için ölçme teorileri geliştirilmiştir (Baykul, 2015). Ölçme bilimde önemli bir rol oynar. Ölçme araç ve yöntemleri geliştikçe birçok bilim dalında ilerlemeler kaydedilmiştir. Ayrıca, ölçme araç ve yöntemlerinin mevcudiyeti, bilimsel keşiflerin uygulamalı alanlarda uygulanmasını büyük ölçüde kolaylaştırmaktadır.

İnsan doğumunda ölümüne kadar sürekli olarak bir eğitim süreci içerisinde. Eğitim genel olarak "İnsan davranışlarının değişme süreci" olarak tanımlanabilir. Ertürk (1991) ise eğitimi "Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci" olarak tanımlamıştır. Eğitim insanlığın ilk zamanlarında deneme yanılma yöntemiyle sağlanırken tarihsel gelişim doğrultusunda bilimsel gelişmelerle birlikte eğitim metotları da gelişim göstermiştir. Baykul'a (2015) göre eğitim günümüzde insan davranışları geliştiren bir sistem olarak görülmektedir. Bu sistemin, diğer bütün sistemlerde olduğu gibi, girdileri, süreci, çıktıları ve kontrolü vardır. Sistemin kontrolü, eğitimde değerlendirme ögesi vasıtasıyla yapılır. Değerlendirme, kendisi de dahil olmak üzere, eğitim sistemindeki öğelerin iyi işleyip işlemediğini, varsa işlemeyen yönlerini ortaya koyar; böylece sistemin onarılmasını sağlar. Eğitimde, eğitim programının sağlam olup olmadığını anlamaya, öğretimde başvurulan metotların etkililik derecesini saptama, öğrencileri başarılı olabilecekleri düşünülen alanlara yöneltme, öğrenme güçlüklerini tespit etme, öğrenci

başarısını saptama ve ölçme ve değerlendirme ögesinin iyi işleyip işlemediğini görme gibi amaçlarla yapılan değerlendirmelerin hepsi ölçme araçlarına dayanır.

Eğitim sistemlerinde uygulanan sınavlar, bireylerin akademik başarılarının ve potansiyellerinin belirlenmesinde önemli birer araçtır. Türkiye'de öğrencilerin ortaöğretime ve yükseköğretime geçiş süreçlerinde sırasıyla Liselere Geçiş Sistemi (LGS) ve Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) gibi merkezi sınavlar kullanılmaktadır. Bununla birlikte, Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) da öğrencilerin lise dönemindeki akademik başarılarının bir ölçütü olarak yükseköğretime yerleştirme sürecinde dikkate alınmaktadır.

Türkiye'nin eğitim sistemi incelendiğinde talep yoğunluğu ve kurumların kaliteyi korumak istemeleri sebebiyle hem ortaöğretimden liseye geçişte hem de liseden üniversite eğitimine geçişte belirli ölçme araçları olan sınavlar uygulanmaktadır. Türkiye'de öğrencilerin bir eğitim kademesinden bir üst kademeye geçişinde kullanılan sınav sistemleri, zaman içerisinde birçok değişikliğe uğramış; bu süreçte merkezi sınavların yapısı, kapsamı ve değerlendirme sistemleri çeşitli reformlarla yeniden düzenlenmiştir. Bu sınavlar, bireylerin akademik başarılarını ölçme ve seçme-yerleştirme süreçlerinde önemli rol oynamaktadır.

Ortaöğretimden liseye geçişte uygulanan sınavın uzun bir geçmişi vardır. İlk olarak 1999 yılında Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKÖSYS) uygulanmış; 2004 yılından itibaren ismi Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS) olarak değiştirilerek uygulanması sürdürülmüştür. 2009 yılından itibaren ise 6,7 ve 8. sınıf sene sonlarında uygulanan Seviye Belirleme Sınavı (SBS) uygulamasına geçilmiştir. 2014 yılında Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sistemi (TEOG) uygulanmış; 2018 yılından itibaren ise mevcut olan Liselere Geçiş Sistemi (LGS) uygulanmaya başlanmıştır. LGS, öğrencilerin merkezi bir sınav sonucuna göre liselere yerleştirilmesini esas almaktadır (Poyraz, 2023).

Liselere Geçiş Sistemi (LGS). Türkiye'de ortaöğretime geçiş sistemi birçok defa değişikliğe uğramış, son olarak 2018 yılında uygulanmaya başlanan Liselere Geçiş Sistemi

(LGS), temel eğitimden ortaöğretime geçişte merkezi bir sınavı esas alan yapısıyla dikkat çekmektedir. Bu sistem, öğrencilerin liselere yerleştirilmesinde merkezi sınav puanını ve yerel yerleştirme yöntemini birlikte kullanmaktadır (Bayar & Gürlek, 2022). Ortaokuldan başarıyla mezun olan öğrencilerin ortaöğretim kurumlarına yerleştirmeleri iki farklı şekilde gerçekleştirilmektedir. Merkezi yerleştirme ile Liselere Geçiş Sistemi (LGS) kapsamında uygulanan Merkezi Sınava katılan öğrenciler, bu sınavda gösterdikleri performanslara göre sınavla öğrenci alan fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, özel program ve proje uygulayan eğitim kurumları ile mesleki ve teknik Anadolu liselerinin Anadolu teknik programlarına yerleştirilmekte ve öğrencilerin sınav performansı ana kriter olmaktadır. Yerel yerleştirme ise Merkezi Sınava katılma durumundan bağımsız olarak öğrencilerin ikamet ettikleri bölgede veya yakın bölgelerde tercihleri doğrultusunda sınavsız öğrenci alan okullara yerleştirilme sürecini ifade etmektedir. (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2020).

LGS kapsamında yapılan merkezi sınav iki oturumdan oluşmakta olup, sözel alanda Türkçe, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Yabancı Dil; sayısal alanda ise Matematik ve Fen Bilimleri derslerinden oluşan toplam 90 soru bulunmaktadır (Doğan & Oktay, 2022). Her ders için farklı katsayılar belirlenmiş olup, sınav sonucunda Merkezi Sınav Puanı (MSP) hesaplanmaktadır. Bu puan 100 ile 500 arasında değişmekte ve öğrencilerin liselere yerleşmelerinde temel kriterlerden biri olarak kullanılmaktadır (Bayar & Gürlek, 2022). LGS puan hesaplamasında her testin farklı ağırlığı vardır: Türkçe (%20), Matematik (%20), Fen Bilimleri (%20), İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (%10), Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (%10) ve Yabancı Dil (%10). Bu dağılım, öğrencilerin yalnızca sayısal ya da sözel becerileriyle değil, çok boyutlu bir ölçme yaklaşımıyla değerlendirilmelerini sağlamaktadır (MEB, 2020). Ancak MSP'nin yanı sıra öğrencilerin yüzdeler dilimleri, tercih sürecinde daha belirleyici bir rol üstlenmektedir. Yüzdeler dilim, öğrencinin sınavla girenler arasındaki sıralamasını yansıtmakta ve öğrencilerin özellikle nitelikli okullara yerleşmelerinde önemli bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır (Taşkın & Aksoy, 2021).

LGS Sınav sisteminin ilk uygulanmaya başlandığı 2017-2018 eğitim öğretim yılında sekizinci sınıftan toplam 1.192.799 öğrenci mezun olmuş bu öğrencilerden 971.657'si Merkezi Sınava katılmıştır. Ortaokuldan mezun olan öğrencilerden %81,46'sının sınava katıldığı belirlenmiş, bu durum yerel yerleştirme seçenekleri olmasına rağmen öğrencilerin sınava yoğun katılımının bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte Öğrencilerin ortaokulda gösterdikleri akademik başarının bir göstergesi olan okul başarı puanları (OBP) ile merkezi sınav puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. İki puan türü arasındaki ilişkiyi incelemek için korelasyon katsayısı hesaplanmış, okul başarı puanları (OBP) ile merkezi sınav puanları arasında güçlü ve pozitif bir ilişkinin bulunduğu ($p=0,736$, $p<0,05$) belirlenmiştir (MEB, 2018).

Sistemin uygulama aşamasında çeşitli sorunlar dile getirilmektedir. Özellikle öğrencilerin merkezi sınava yönelik yoğun hazırlık süreci nedeniyle psikolojik baskı yaşadıkları, bunun akademik performansı etkileyebileceği öne sürülmektedir. Ayrıca sınavda kullanılan soruların daha çok bilişsel yetenekleri ölçtüğü, bunun da eğitimdeki bütüncül gelişimi göz ardı ettiği yönünde eleştiriler bulunmaktadır (Bayar & Gürlek, 2022; Doğan & Oktay, 2022). Yapılan değerlendirmeler, LGS'nin öğrenciler üzerinde ciddi bir stres ve kaygı oluşturduğunu, aynı zamanda öğrencilerin daha erken dönemlerde özel ders, ek kaynak ve kurs gibi desteklerle hazırlık yapma eğilimini artırdığını göstermektedir. Bu durumun eğitimde fırsat eşitliğini olumsuz yönde etkilediği ve sosyo-ekonomik eşitsizlikleri artırdığına dair bulgular literatürde yer almaktadır (Kalsen & Yiğit, 2021).

LGS, iyi yapılandırılmış bir yerleştirme sistemine yönelik önemli bir girişim olmakla birlikte; sınavın yarattığı yoğun rekabet baskısı, fırsat eşitliği sorunları ve üst düzey düşünme becerilerinin ölçülmesindeki eksiklikler gibi nedenlerle geliştirilmesi gereken yönleri barındırmaktadır. Türkiye'nin eğitim hedeflerine daha güçlü katkı sağlayacak bir ortaöğretime geçiş sistemi için, yalnızca sınav sonuçlarını değil, öğrencinin çok boyutlu gelişimini dikkate alan alternatif değerlendirme modellerinin de tartışılması gerektiği düşünülmektedir.

Ülkemizde üniversitelere öğrenci seçmek için ise 1974 yılında Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi kurulmuştur. 1981 yılından itibaren Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi adını almış, Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) ve Öğrenci Yerleştirme Sınavı (ÖYS) birlikte uygulanmıştır. 1999 senesinden itibaren yalnızca ÖSS uygulanmaya devam edilmiştir. Kurum, 2011 yılında mevcut hali olan Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi adını almıştır. 2010 yılından itibaren iki aşamalı gerçekleştirilen Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) ve Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS) sistemine geçiş yapılmıştır. Daha sonra YGS ve LYS'nin farklı aylarda uygulandığı bu sistemden vazgeçilerek 2017-2018 döneminden itibaren iki sınavın da Haziran ayında uygulandığı Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) uygulanmaya başlanmıştır. Bu sistem de Temel Yeterlilik Testi (TYT) ve Alan Yeterlilik Testi (AYT) olarak uygulanmıştır (Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM], 2023).

Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS). Türkiye'de yükseköğretime geçişte kullanılan sınav sistemleri yıllar içinde değişiklik göstermiştir. 2018 yılından itibaren uygulamaya konulan Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS), ortaöğretim mezunlarının yükseköğretim kurumlarına yerleştirilmesinde kullanılan merkezi sınav sistemidir. YKS, üç oturumdan oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla; Temel Yeterlilik Testi (TYT), Alan Yeterlilik Testleri (AYT) ve Yabancı Dil Testi (YDT)'dir. İlk oturum olan TYT, adayların temel yeterliliklerini ölçmeyi amaçlamakta olup, Türkçe, Temel Matematik, Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri alanlarından toplam 120 soru içermektedir. TYT sınav süresi 165 dakikadır. İkinci oturum olan AYT ise adayların akademik alan bilgilerini ölçmektedir. Bu oturumda Türk Dili ve Edebiyatı-Sosyal Bilimler-1, Sosyal Bilimler-2, Matematik ve Fen Bilimleri testleri yer almakta, her test 40 sorudan oluşmaktadır. AYT sınav süresi 180 dakikadır. Üçüncü oturum olan YDT, yabancı dil programlarına yerleşmek isteyen adaylar içindir. İngilizce, Almanca, Fransızca, Arapça ve Rusça dillerinden biri seçilerek 80 soru yanıtlanmaktadır ve sınav süresi 120 dakikadır. YKS sonuçlarına göre adaylar farklı puan türleriyle değerlendirilmekte ve TYT puanı ile ön lisans programlarına, TYT + AYT puanları ile lisans programlarına

yerleşebilmektedirler. Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS), farklı eğitim programlarına yerleştirme yaparken adayların başarılarını ölçmek için çeşitli puan türleri kullanmaktadır. Bunlar sırasıyla; TYT, SAY, EA, SÖZ ve DİL puanlarıdır. Her bir puan türü için TYT ve AYT (veya YDT) testlerinin farklı oranlarda katkıları bulunmaktadır. SAY puan türü için TYT'nin katkısı %40'ken; AYT'nin katkısı %60 (Matematik + Fen Bilimleri)'tir. EA puan türü için %40 TYT katkısı; %60 AYT (Matematik + Edebiyat-Sosyal Bilimler-1) katkısı alınır. SÖZ puan türü için %40 TYT katkısı; %60 AYT (Edebiyat-Sosyal Bilimler-1 + Sosyal Bilimler-2) katkısı alınır. DİL puan türü için ise %40 TYT puan katkısı; %60 AYT (Yabancı Dil Testi) katkısı alınır. Her öğrencinin YKS puanı 6 aşamada hesaplanır. İlk olarak Öğrencilerin TYT, AYT ve/veya YDT oturumlarında verdikleri cevaplar üzerinden her test için ham puan hesaplanır. Doğru cevap sayısından yanlış cevap sayısının dörtte biri çıkarılır. Elde edilen net sayısı her test için belirlenir. İkinci aşama olarak Öğrencilerin her testteki netleri, sınava giren tüm adayların performansı dikkate alınarak standartlaştırılır. Bunun için testlerin ortalamaları ve standart sapmaları kullanılır. Her test için Standart Puan (SP) hesaplanır. Bu işlem, farklı testlerdeki puanların birbirleriyle kıyaslanabilmesini sağlar. Standartlaştırma formülü genel olarak şu şekildedir: $SP = (\text{Adayın Neti} - \text{Testin Ortalama Neti}) / \text{Testin Standart Sapması}$.

Sonra standart puanlar belirli bir ortalama ve standart sapmaya göre yeniden ölçeklendirilir. Üçüncü aşama olarak TYT, AYT ve YDT testlerinin her birinin yerleştirme puanına farklı ağırlıklarla katkıda bulunması için ağırlıklı standart puanlar hesaplanır. Dördüncü aşama olarak Her puan türü için (TYT, SAY, EA, SÖZ, DİL) ilgili testlerin ağırlıklı standart puanları toplanır. Daha sonra ÖSYM tarafından belirlenen sabit katsayılar ve ölçeklendirme değerleri kullanılarak 100-500 arasında bir Ham Sınav Puanı elde edilir. Beşinci aşama olarak Öğrencilerin lisede elde ettikleri diploma notları, Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) olarak YKS puanına eklenir. Lise diploma notu 5 ile çarpılarak 250-500 arasında bir OBP oluşturulur. OBP'nin %60'ı (0,6 katsayısı) ilgili ham sınav puanına eklenir. Altıncı ve son aşama olarak $YP = \text{Ham Sınav Puanı} + \text{OBP Katkısı}$ formülü ile yerleştirme puanı elde edilir. Bu puan, adayın tercih edeceği yükseköğretim programlarında sıralamaya

katılacağı puandır. 2022 yılından itibaren baraj puanı uygulaması kaldırılmıştır. Artık belirli bir puan barajını aşmadan da adaylar tercih yapabilmektedir. YKS'de testlerin ağırlıkları ve puan hesaplaması sistemi yıllık değişiklik göstermektedir. Bu nedenle her yıl ÖSYM tarafından yayınlanan Sınav Kılavuzu dikkate alınmaktadır. (ÖSYM, 2023)

Yüksel vd. (2023) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, öğrencilerin YKS'ye ilişkin algıları metaforik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin YKS'yi genellikle "hayatın dönüm noktası", "zorunlu bir yarış" ve "geleceği belirleyen bir sınav" olarak nitelendirdikleri belirlenmiştir. Bu nedenle öğrenciler üzerinde yarattığı psikolojik, akademik ve sosyal baskının büyüklüğü göz önünde bulundurularak, sınav sürecinin sadece akademik performansı değil, bireysel gelişimi de destekleyecek şekilde yeniden yapılandırılması ve en önemlisi sınavların niteliklerinin çok iyi olması gerektiği düşünülmektedir.

Bu sınav sistemleri ile birlikte, öğrencilerin okul başarılarını dikkate alan Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) da yükseköğretime geçişte önemli bir faktör olarak değerlendirmeye alınmaktadır. Bu yapı, hem sınav başarısı hem de okul başarısını birlikte dikkate alan bir yerleştirme sistemine işaret etmektedir.

Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP). Öğrencinin ortaöğretim yıllarındaki akademik başarısını nicel olarak gösteren ve yükseköğretime geçiş sürecinde dikkate alınan bir değerlendirme ölçütüdür. OBP, öğrencinin lise diploma notunun 5 ile çarpılmasıyla hesaplanır ve bu yolla elde edilen değer, en düşük 250, en yüksek 500 arasında değişir (ÖSYM, 2023). Diploma notu 100 üzerinden verildiği için örneğin 80 puanlık diploma notu, $80 \times 5 = 400$ OBP olarak puan sistemine yansıtılır. Bu puan daha sonra 0,12 katsayısı ile çarpılarak Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) sonuçlarına eklenir. Böylece adayın yerleştirme puanı oluşturulurken sadece sınav performansı değil, okul başarı düzeyi de hesaba katılır. Bu uygulamanın temel amacı, öğrencinin sadece sınav günü değil, dört yıl boyunca gösterdiği akademik çabanın da yükseköğretime geçiş sürecinde dikkate alınmasını sağlamaktır. OBP'ye dayalı ek puan en fazla 60 puan olabilir ($500 \times 0,12 = 60$).

Ancak herhangi bir puan türünde YKS puanı sıfır olan adaylara OBP katkısı yapılmaz. Ayrıca, ortaöğretimini yurt dışında tamamlayan ve denkliği olan öğrenciler için de OBP verileri geçerli sayılabilir (ÖSYM, 2023).

OBP sistemi, sürece dayalı akademik değerlendirmeyi destekleyen bir araç olarak görülmektedir. Ancak eğitim kamuoyunda zaman zaman tartışmalara neden olmuştur. Özellikle okul türleri arasındaki notlandırma farklılıkları, OBP sisteminin adilliğini etkileyebilmektedir. Bu nedenle, OBP'nin YKS puanına katkısı adaletli biçimde uygulanması ve okul bazlı performans farklarının OBP'yi manipüle edecek biçimde kullanılmaması önem arz etmektedir.

Sonuç olarak ülkemizdeki eğitim yapısı incelendiğinde sarmal yapıda olduğu görülmektedir. Öğrencilik hayatında öğrenilen bilgiler süreç içerisinde ilerledikçe daha kapsamlı hale getirilerek tekrar öğrencinin karşısına çıkarılmaktadır. Bu sebeple öğrencilerin hem ilk ve orta öğretim dönemi hem lise eğitimi dönemi hem de sonraki üniversite eğitim dönemi ortak paydada buluşmaktadır. Bu bağlantı dolayısıyla öğrencilerin yaşamları için oldukça kritik olan bu sınavlar ve eğitim süreçleri boyunca uygulanan ölçme araçları bir diğeri hakkında fikir verme ve tahminde bulunma konusunda oldukça etkili olduğu düşünülmektedir (Demirel, 2017).

Sınav sistemlerinin sürekli olarak değişiklik göstermesi ve güncel sınav sistemlerinin yordayıcılıkları konusunda yeterli mevcut çalışma olmaması, ayrıca lise akademik başarılarının yükseköğretim başarısını yordayıcılığıyla alakalı yeterli çalışma olmaması bu çalışmanın yapılmasını gerekli kılmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Ülkemizin eğitim sisteminde öğrenciler için 1. sınıftan lise sonuna kadar her ders branşında verilen eğitim üstüne koyarak devam etmektedir. Öğrenciler her öğretim kademesinde bir önceki öğretim kademesinde gördüğü dersin daha geniş kapsamlı halini görmektedir (Demirel, 2017). Bu durum göz önünde bulundurulduğunda Liselere Geçiş

Sisteminde başarılı olan bir öğrencinin lise akademik başarı konusunda ve Yükseköğretim Kurumları Sınavı'nda da başarılı olması beklenir. Bu doğrultuda hem liseye yerleştirme hem de üniversiteye yerleştirme amacı taşıyan sınavlar bu beklentiyi karşılamalıdır. Aksi takdirde bu sınavlara olan güven düşecektir. Bu sebeple öğrenciler için büyük önemi olan bu sınavlar geleceğe yönelik tahminde bulunmada oldukça etkili olması gerektiği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı Liselere Geçiş Sistemi (LGS), Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) ve Yükseköğretim Kurumları Sınavı puanları ölçüt alındığında yordama geçerliği ve lise ders başarı puanlarının YKS ile uygunluk geçerliği ne düzeyde olduğunu belirlemektir. Bununla birlikte değişkenlerin okul türlerine ve puan türlerine göre farklılık gösterip göstermediği analiz edilerek eğitimdeki geçiş süreçlerinin tutarlılığı değerlendirilmektedir. Araştırma bu yönüyle, ortaöğretimden yükseköğretime geçişte kullanılan ölçme araçlarının akademik başarıyı ne düzeyde temsil ettiğini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Türkiye'de milyonlarca öğrencinin geleceğini etkileyen merkezi sınav sistemlerinin (LGS ve YKS) birbirleriyle ne derece tutarlı olduğu, sistemin adalet, geçerlik ve güvenilirlik açısından yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu araştırma, bu iki sınavın birbiriyle ilişkisinin gücünü ortaya koyarak eğitim politikalarının yeniden şekillendirilmesine katkı sunabilir.

Ortaöğretim Başarı Puanı'nın (OBP), öğrencinin lise başarısına dayalı olarak yükseköğretime geçişte nasıl bir rol oynadığı uzun süredir tartışılmaktadır. Bu çalışmada OBP'nin hem LGS hem YKS ile olan ilişkisi detaylıca analiz edilerek, bu puanın ne kadar geçerli ve güvenilir olduğu ortaya konacaktır.

Araştırma, farklı okul türlerinden (fen, anadolu, imam hatip, sosyal bilimler) gelen öğrencilerin performanslarındaki değişiklikleri ve bu değişkenlerin YKS puan türlerine göre nasıl farklılaştığını inceleyerek, eğitimde fırsat eşitliği ve sistemsel farklılıklar hakkında önemli bilgiler sunmaktadır.

Sınav sisteminin sürekli değişmesi sebebiyle literatürde güncel lise ve üniversiteye yerleştirme sınavları olan LGS ve YKS üzerine yordama geçerliği konusunda yeterli çalışma

yapılmadığı görülmüştür. Ayrıca lise akademik başarı ortalamalarının da yordama geçerliği konusundaki çalışmalara yeteri kadar dahil edilmediği tespit edilmiştir. Bütün bunlar doğrultusunda araştırmada elde edilen bulgular alandaki güncel sistemin etkilerinin görülmesi açısından önem arz etmektedir.

Araştırma Problemi

Liselere Geçiş Sistemi (LGS)'nin, Lise Akademik Başarısı (OBP) ve Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) puanları ölçüt alındığında yordama geçerliği ve lise ders başarı puanlarının YKS ile uygunluk geçerliği ne düzeydedir?

Alt Problemler

1. LGS yüzdeler dilimi, OBP puanını anlamlı şekilde yordamakta mıdır?
2. LGS yüzdeler dilimi ve OBP birlikte YKS puanını ne düzeyde yordamaktadır?
3. LGS yüzdeler dilimi ile OBP arasındaki ilişki, okul türlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. OBP'nin YKS puanını yordama gücü, okul türüne göre değişmekte midir?
5. LGS yüzdeler dilimi ve OBP'nin YKS puanı üzerindeki etkisi, öğrencinin yerleştiği puan türüne göre (SAY ve EA) farklılık göstermekte midir?
6. YKS puanı, öğrencilerin mezun oldukları okul türüne göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. LGS yüzdeler dilimi, OBP ve okul türü etkileşimli olarak YKS puanını yordamakta mıdır?

Sayıtlar

1. Lise başarı notlarının öğretmenler tarafından objektif olarak verildiği ve hatasız ve doğru şekilde sisteme girildiği varsayılmıştır.
2. Öğrencilerin LGS, lise başarı ortalamaları ve YKS'den aldıkları puanların gerçek başarı düzeylerini yansıttığı varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma 2019-2020 eğitim yılında LGS'ye girip 2023-2024 eğitim yılında YKS'ye girmiş öğrencilerin bu sınavlardan almış oldukları puanlar ile lisede uygulanmış öğretmen yapımı sınavlardan almış oldukları puanlarla sınırlıdır.
2. Araştırma YKS'nin EA ve SAY puanları ile sınırlıdır.
3. Araştırma devlet okullarından Fen Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi ve Anadolu Liseleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Liselere Geçiş Sistemi (LGS): LGS, Türkiye'de ortaokuldan liseye geçişte kullanılan merkezi sınav sistemidir. 2018 yılından itibaren uygulanmaya başlanan bu sistem, öğrencilerin Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ile Yabancı Dil derslerinden sorumlu olduğu çoktan seçmeli bir sınavı kapsamaktadır. LGS puanı, öğrencilerin merkezi sınavla öğrenci alan liselere yerleştirilmesinde kullanılmaktadır.

LGS Yüzdellik Dilimi: Öğrencinin LGS sınavındaki başarı düzeyini, sınava giren diğer öğrencilere göre sıralayan oransal bir ifadedir. Örneğin, %2'lik dilimde yer alan bir öğrenci, sınava giren öğrencilerin en başarılı %2'lik kısmında yer almaktadır. Bu oran, yerleştirme sürecinde okullar tarafından da dikkate alınmaktadır.

Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP): OBP, öğrencinin ortaöğretim süresince elde ettiği diploma notunun 100 üzerinden değerlendirilerek, 5 ile çarpılması sonucu elde edilen puandır. Bu puan 250 ile 500 arasında değişmektedir. OBP, öğrencinin dört yıllık lise eğitimi boyunca gösterdiği akademik performansın standart bir ölçütle ifade edilmesini sağlar. Ancak doğrudan YKS yerleştirme puanına eklenmez; yerleştirme puanına katkı sağlayan Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı (AOBP)'nin hesaplanmasında temel alınır. OBP'nin kendisi, öğrencilerin mezun olduğu okul türleri ya da başarı sıralamasına göre farklılık göstermez; bu tür farklar AOBP'ye yansıtılır.

Araştırmada kullanılan başarı puanı, öğrencilerin diploma notlarından 5 ile çarpılarak elde edilen Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP)'dir. Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı (AOBP) ÖSYM tarafından hesaplanan ve okul içi başarı sıralamasına dayalı olarak farklılaştırılan bir puan olduğundan, araştırma kapsamına alınmamıştır.

Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı (AOBP): AOBP, öğrencinin ortaöğretim süresince aldığı diploma notunun standart bir sisteme göre dönüştürülerek 30 ile 60 arasında bir puan aralığında hesaplanmış halidir. AOBP, YKS puanına katkı sağlanması amacıyla kullanılmaktadır. Öğrencinin diploma notu, mezun olduğu okul türü içindeki başarı sırasına göre ağırlıklandırılarak AOBP'ye dönüştürülür.

Diploma Notu: Diploma notu, öğrencinin lise öğrenimi boyunca aldığı tüm derslerin yıl sonu başarı puanlarının ortalamasıdır. 100 üzerinden hesaplanır ve öğrencinin mezuniyet akademik başarısını gösteren en temel puandır. Diploma notunun beşle çarpılması sonucu OBP elde edilir.

Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS): YKS, Türkiye'de yükseköğretim programlarına öğrenci seçmek amacıyla ÖSYM tarafından uygulanan merkezi sınav sistemidir. YKS, Temel Yeterlilik Testi (TYT), Alan Yeterlilik Testleri (AYT) ve Yabancı Dil Testi (YDT) olmak üzere üç oturumdan oluşmaktadır. Bu sınav, öğrencilerin SAY (Sayısal), EA (Eşit Ağırlık), SÖZ (Sözel) ve DİL (Dil) puan türleriyle tercih yapmalarına olanak sağlar.

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Kuramsal Temel

Çalışmaya ilişkin olarak güvenirlik, geçerlik, yordama geçerliği, uygunluk geçerliği, regresyon analizi, korelasyon kavramlarına ilişkin literatürdeki çalışmalar bu bölümde incelenmiştir.

Güvenirlik, bir ölçme aracının tutarlı, kararlı ve tekrarlanabilir sonuçlar verip vermediğini ifade eden temel ölçme-değerlendirme kavramlarından biridir. Başka bir deyişle, aynı birey ya da grup, benzer koşullarda aynı testi tekrar ettiğinde, benzer sonuçlar elde ediliyorsa, bu ölçme aracı güvenilir olarak kabul edilir.

Güvenirlik, Turgut'a (1977) göre ölçme sonuçlarının tesadüfi hatalardan arınlık derecesidir. Büyüköztürk (2022) ise "Güvenirlik, bir ölçme aracının ölçtüğü özelliği hatalardan arınık biçimde ne derece doğru ve tutarlı olarak ölçtüğünü gösterir." şeklinde açıklamıştır. Yine, Güvenirlik, "aynı bireyler üzerinde yapılan, bir niteliğe ait ölçmelerin benzer şartlarda tekrar edilebilirliği" olarak tanımlanır (Crocker ve Algina, 1986, akt. Baykul, 2015, s. 138). Korelasyon analizi, güvenirlik çalışmalarında önemli bir yer tutar. Özellikle test-tekrar test güvenirliği çalışmalarında, aynı bireylere farklı zamanlarda uygulanan aynı testten elde edilen puanlar arasındaki korelasyon değerine bakılarak testin zamana karşı tutarlılığı değerlendirilir (Tavşancıl, 2006). Yüksek korelasyon, testin zaman içerisinde benzer sonuçlar verdiğini, dolayısıyla güvenilir olduğunu gösterir (Baykul, 2015).

Eğitim sistemlerinde kullanılan sınav ve puanlama araçlarının, öğrencilerin gerçek akademik yeterliklerini yansıtıp yansıtmadığı uzun yıllardır tartışma konusudur. Bu noktada öne çıkan en temel kavramlardan biri geçerliktir. Çünkü herhangi bir ölçme aracının ya da sisteminin işlevsel olup olmadığını belirleyen şey, aslında onun ne kadar geçerli olduğudur. Ölçme ve değerlendirme alanında "geçerlik" kavramı, bir ölçme aracının amacına uygun olarak neyi ölçtüğünün doğruluğu ve güvenilirliğiyle ilgilidir. Geçerlik, İngilizce'de "validity" olarak adlandırılır ve ilk olarak 20. yüzyılın başlarında psikolojik testlerin değerlendirilmesi

sırasında gündeme gelmiştir. 1950'li yıllara gelindiğinde Cronbach ve Meehl (1955), geçerliğin sadece testin yüzeydeki içeriğiyle değil, aynı zamanda ölçülmek istenen yapı ve dış ölçütlerle olan ilişkisiyle de değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. 1980'li yıllardan itibaren ise Messick (1989), geçerliğin yalnızca teknik bir kavram olmanın ötesinde, test sonuçlarının anlamı ve toplumsal sonuçlarıyla birlikte ele alınması gerektiğini belirtmiş; geçerlik anlayışı bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmaya başlanmıştır. Günümüzde geçerlik, kapsam, yapı ve ölçüt ilişkisine dayalı, çok yönlü ve bütüncül bir değerlendirme gerektiren bir kavram olarak kabul edilmektedir (AERA, APA & NCME, 2014; Büyüköztürk, 2023).

Geçerlik kavramı farklı yazarlar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Thorndike ve Hagen'a (1959) göre geçerlik, bir testin, sadece o testle ölçülmek istenen değişkeni ölçmesi, başka değişkenlerle karıştırmamasıdır. Turgut ve Baykul'a (2014) göre geçerlik aracın kullanılış amacına hizmet edebilme derecesidir. Kelecioğlu ve Göçer Şahin (2014) geçerliği, ölçme alanında bir testin, ölçmek istediği özelliği ne dereceye kadar doğru ve amacına uygun şekilde ölçtüğüne ilişkin bir kanıt toplama süreci olarak tanımlamıştır.

Geçerliğe ilişkin ilk kavramsallaştırmalar, 20. yüzyılın başlarında "ölçüt dayanaklı geçerlik" üzerinden biçimlenmiş olup, test puanları ile dışsal bir ölçüt arasındaki ilişkinin ölçülmesi temeline dayandırılmıştır. Bu bağlamda, ölçüt ile olan korelasyonun yüksekliği, testin geçerliliği için bir kanıt olarak kabul edilmiştir (Kelecioğlu & Göçer Şahin, 2014).

Ölçüt geçerliği, bir ölçme aracının sonuçlarının, dışsal ve güvenilir bir ölçütle olan ilişkisi üzerinden değerlendirilen geçerlik türüdür. Başka bir deyişle, bir testten elde edilen puanların, testin temsil etmesi beklenen ya da ilişkilendirilmek istenen başarı, davranış ya da performans ölçütüyle ne ölçüde uyumlu olduğunu gösterir. Büyüköztürk'e (2022) göre ölçüt geçerliği, "Bir ölçme aracından elde edilen puanların, ölçülmek istenen özelliğin kabul edilmiş bir dış ölçütle olan ilişki düzeyini" ifade eder. Benzer şekilde, Turgut ve Baykul (2012), ölçüt geçerliğini, "Bir testin ölçmek istediği özellik bakımından dışsal ve güvenilir bir ölçütle olan ilişkisinin derecesi" olarak tanımlar. Anastasi ve Urbina (1997), ölçüt geçerliğini, "test puanlarının belirli bir dış ölçütle olan ilişkisi" olarak ifade ederken, Gay vd. (2009) bu

tür geçerliği, “ölçme aracının, gelecekteki ya da aynı anda ölçülen bir performans ölçütüne ne derece karşılık geldiğini test etme biçimi” olarak açıklar.

Yordama geçerliği uygunluk geçerliği ile beraber ölçüt geçerliğinin alt başlıklarıdır. Yordama geçerliği, bir ölçme aracıyla elde edilen puanların, gelecekteki bir başarı ya da davranış ölçütünü ne derece öngörebildiğini ifade eden geçerlik türüdür. Baykul’a (2015) göre ölçüt puanların, yordayıcı puanlardan sonra elde edilmesi halindeki geçerliğe yordama geçerliği denir. Bu türde yordayıcı, daha sonraki bir performansı yordama amacıyla kullanılır. Miller vd. (2009), yordama geçerliğini “bir testin, gelecekte ölçülecek olan bir başarı ölçütüyle ilişkisinin derecesi” olarak tanımlar. Bu tür geçerlik, özellikle eğitimsel yerleştirme kararlarında önemli bir rol oynar. Karip (2000) ise yordama geçerliğini, “ölçme aracıyla elde edilen sonuçların, belirli bir zaman sonra ölçülecek olan başarı veya davranışla anlamlı bir ilişki göstermesi” olarak açıklar.

Bu geçerlik türü, özellikle öğrencilerin sınavlardan elde ettikleri puanlarla, daha sonraki akademik başarıları arasında kurulan ilişkiyi açıklamak için kullanılır. Bu araştırmada da öğrencilerin LGS yüzdeler dilimi, OBP puanı ve YKS puanı gibi çeşitli başarı ölçütleri arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Özellikle bir ölçme aracının ya da puanın, gelecekteki bir başarı göstergesini ne derece öngörebildiği sorusu, yordama geçerliğinin değerlendirilmesini gerektirmektedir. Yordama geçerliği, bir sınav veya puan türünün, öğrencilerin ilerleyen eğitim kademelerindeki performansını ne ölçüde doğru tahmin edebildiğini ortaya koyar. Dolayısıyla, bu çalışmada LGS ve OBP puanlarının, öğrencilerin YKS başarısını öngörme gücünün incelenmesi, yordama geçerliğinin ampirik olarak test edilmesini sağlamaktadır.

Yordama geçerliği regresyon analizi yöntemiyle belirlenir Ölçme aracı puanlarının, gelecekteki ölçüt değişkenini ne oranda açıkladığı incelenir. Regresyon modelinde ölçme aracı bağımsız değişken, ölçüt ise bağımlı değişken olarak alınır (Büyüköztürk, 2022).

Araştırmada, LGS yüzdeler diliminin OBP ve YKS puanını, OBP’nin ise YKS puanını yordama gücü incelenmiştir. Yordama geçerliğini belirlemek amacıyla, bu değişkenler

arasında korelasyon analizi ve regresyon analizi yapılmış; elde edilen anlamlı ilişkiler ve açıklanan varyans oranları, ölçütlerin yordama geçerliğine sahip olduğunu göstermektedir.

Uygunluk geçerliği, “bir ölçme aracından elde edilen sonuçların, aynı zamanda elde edilen başka bir geçerli ölçüt ile ne derece tutarlılık gösterdiği olarak açıklanır.” Uygunluk geçerliği, özellikle aynı zaman diliminde uygulanan iki farklı testin, ya da biri süreç boyunca, diğeri sonuca yönelik olan iki ölçümün birbirini ne ölçüde yansıttığını anlamaya yönelik bir geçerlik türüdür. Yordama geçerliği geleceğe dönük öngörülerle ilgilenirken, uygunluk geçerliği şu anda elde edilen ya da yakın zamanda elde edilmiş ölçütlerle karşılaştırma yapar. Bu nedenle, uygunluk geçerliği daha çok eş zamanlı yapılan testlerin birbiriyle olan korelasyonunu ya da benzerliğini esas alır.

Özçelik (2010), uygunluk geçerliğini, “yeni geliştirilen bir testin, aynı anda uygulanan ve daha önce geçerli olduğu kabul edilen bir testle yüksek düzeyde ilişki göstermesi durumu” olarak tanımlar. McIntire ve Miller’a (2005) göre, “uygunluk geçerliği, test sonuçları ile eş zamanlı olarak ölçülen dışsal bir kriter arasındaki ilişkiyi değerlendirir.”

Uygunluk geçerliği, bir ölçme aracının, ölçülmek istenen kavramın tüm boyutlarını yeterince temsil edip etmediğini belirler. Özellikle başarı testleri, tutum ölçekleri gibi alanlarda, testin uzmanlarca incelenerek kapsamı temsil edip etmediği değerlendirilir. Uygunluk geçerliği Korelasyon Analizi yöntemiyle belirlenir. Testten elde edilen puanlar ile harici bir ölçüt (örneğin, iş performansı, okul notu, başka bir test skoru gibi) arasındaki korelasyon katsayısı hesaplanır. Yüksek korelasyon, testin uygunluk geçerliğinin yüksek olduğunu gösterir. Ölçüt, testin ölçmeyi amaçladığı özelliğe doğrudan ilişkin ve geçerli olmalıdır.

Bu araştırmada kullanılan LGS, OBP ve YKS puanları, Milli Eğitim Bakanlığı ve ÖSYM tarafından geliştirilmiş, ülke genelindeki öğrencilerin bilişsel yeterliliklerini ve akademik başarılarını kapsamlı şekilde ölçmek amacıyla oluşturulmuş testlerden elde edilen puanlardır.

Kelecioğlu & Göçer Şahin’in (2014) çalışmalarından özetle, ölçüt dayanaklı geçerliğin testin geçerliğini açıklamakta yeterli olmaması, 1940’lı yıllarda kapsam

geçerliğinin önem kazanmasına yol açmıştır. Bu dönemde Rulon ve Cureton, bir testin geçerliğinin testin kendi içeriğine ve alan uzmanlarının değerlendirmelerine dayanılarak belirlenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. 1950'li yıllardan itibaren ise, testlerin ölçtüğü psikolojik veya kuramsal yapıların değerlendirilmesine yönelik yapı geçerliği kavramı geliştirilmiştir; Cronbach ve Meehl, bu yaklaşımı nomolojik ağ kuramı çerçevesinde temellendirmiştir. 1970'li yılların sonlarında Loevinger ve sonrasında Messick, tüm geçerlik türlerinin yapı geçerliği çatısı altında birleştirilmesi gerektiğini öne sürmüşlerdir. Ancak, bu yaklaşıma yönelik olarak bazı araştırmacılar, birleştirilmiş geçerlik modelinin testin neyi ölçtüğü konusunda yeterli açıklama sağlamadığı eleştirisini getirmişlerdir. Özellikle eğitim alanında, kapsam geçerliği öne çıkmakta; çünkü testlerin öğrenme kazanımlarını ve içerik alanlarını ne derece temsil ettiği, yapıdan çok içerikle ilişkilidir. Son yıllarda ise Michael Kane, geçerlik değerlendirmelerinde, test puanlarının belirli bir amaç doğrultusunda kullanılabilirliğinin ampirik ve mantıksal kanıtlarla desteklenmesi gerektiğini savunarak, geçerliği "yorum ve kullanım argümanları" temelinde ele almaktadır.

Modern geçerlik yaklaşımı, geçerliği tek bir istatistikle belirlenebilen bir özellik olarak değil, çok yönlü ve bütüncül bir değerlendirme süreci olarak ele almaktadır (Messick, 1989). Bu anlayışa göre geçerlik; testten elde edilen puanlara dayalı olarak yapılan yorumların ve kararların ne derece savunulabilir olduğunu gösterir. Bu kapsamda; geçerlik kanıtları beş temel başlık altında toplanmaktadır:

1. İçerik Kanıtları: Ölçme aracının kapsamının ve içeriğinin ölçülmek istenen özelliği temsil etme derecesi.
2. Tepki Süreci Kanıtları: Katılımcıların testi yanıtlarken kullandıkları bilişsel süreçlerin uygunluğu.
3. İç Yapı Kanıtları: Test puanlarının beklenen faktör yapısına uyup uymadığı.
4. Ölçüt İlişkileri Kanıtları: Ölçme aracının sonuçlarının, dış ölçütlerle ilişkisi (yordama veya uygunluk geçerliği).
5. Test Kullanımının Sonuçları Kanıtları: Ölçme aracının kullanımının planlanan ve beklenmeyen etkileridir (AERA, APA & NCME, 2014).

Baykul'a (2015) göre iki değişken arasındaki fonksiyonel ilişkiyi belirten, bunlardan biri yardımıyla diğerinin kestirilmesine imkan sağlayan teknik, regresyondur. Regresyon iki değişken arasındaki ilişkiyi matematiksel bir eşitlikle belirtir. Bu ilişkiyi belirten eşitliğe regresyon denklemi adı verilir. İlişki birinci, ikinci ve daha yüksek derecelerden olabilir; buna göre regresyon denklemi de birinci, ikinci ve daha yüksek dereceden bir denklem olur. Diğer taraftan değişkenlerin sayısı ikiden çok olabilir; böyle bir durumda çoklu regresyon söz konusudur.

Regresyon analizi, bir veya daha fazla bağımsız değişkenin, bir bağımlı değişken üzerindeki etkisini incelemek amacıyla kullanılan istatistiksel bir tekniktir. Başka bir ifadeyle, değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkisini matematiksel bir model aracılığıyla açıklamayı ve geleceğe yönelik tahminlerde bulunmayı sağlar (Tabachnick & Fidell, 2013; Field, 2018). Basit doğrusal regresyon, tek bir bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini incelerken; çoklu regresyon (multiple regression), iki veya daha fazla bağımsız değişkenin aynı anda bağımlı değişkeni ne ölçüde yordadığını analiz eder.

Eğitim ve psikoloji alanlarında yapılan geçerlik çalışmalarında, özellikle yordama geçerliği bağlamında regresyon analizine sıkça başvurulmaktadır. Bu tür analizlerde, ölçme aracından elde edilen puanların, dış ölçüt olarak belirlenen bir başarı göstergesi üzerindeki yordayıcılığı incelenir. Bağımsız değişkenin, bağımlı değişken üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak anlamlı ve güçlü olması, testin yordama geçerliğini destekler niteliktedir (Karasar, 2013). Ayrıca çoklu regresyon analizleri ile birden fazla yordayıcı değişkenin birlikte bağımlı değişken üzerindeki etkisi incelenerek daha güçlü geçerlik kanıtları elde edilebilir. Bu yöntem, özellikle eğitimsel başarıya etki eden çoklu faktörlerin değerlendirilmesinde geçerliğe dair daha ayrıntılı bir görünüm sunmaktadır (Baykul, 2015).

Korelasyon, X ve Y gibi iki değişken arasındaki ilişkinin ölçüsünü, bu değişkenlere ait ölçme sonuçlarının birimleri cinsinden veren istatistiksel bir tekniktir (Baykul, 2015). İki değişken arasındaki ilişki birinci dereceden olabileceği gibi daha yüksek derecelerden de olabilir. Ölçme araçlarının ilişkisel geçerlik ve yordama geçerliği gibi geçerlik türlerinin incelenmesinde yaygın olarak kullanılmaktadır. İlişkiyel geçerlik çalışmaları kapsamında,

benzer yapıları ölçtüğü düşünölen test puanları arasındaki korelasyon değerlerine bakılarak testin ölçmek istediği yapıya ne derece uygun olduğu belirlenebilir. Yüksek korelasyon değerleri, testin benzer yapılarla tutarlı sonuçlar verdiğini ve ilişkişel geçerliğinin yüksek olduğunu gösterir. Buna karşılık, farklı yapıları ölçen testler arasındaki korelasyonun düşük olması beklenir.

İlgili Araştırmalar

Yenice ve ark. (2018), ortaokul öğrencilerinin duygusal zekâlarının fen öğrenmeye yönelik motivasyonlarını yordama düzeyini belirlemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Araştırmada ilişkişel tarama modeli kullanılmış ve 457 öğrenci örneklem olarak belirlenmiştir. Verileri toplamak için Duygusal Zeka Ölçeği ve araştırmacılar tarafından geliştirilen Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyon Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi için betimsel istatistik ve hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda orta, pozitif ve anlamlı bir korelasyon bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin duygusal zeka seviyelerinin fen öğrenme motivasyonlarını yordadığı da tespit edilmiştir.

Doğan ve Başokçu Doğan, (2005) yaptıkları araştırmada Akademik Benlik Kavramı Ölçeği'nin Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı puanlarını yordama geçerliğini araştırmışlardır. Araştırmada 2002 yılında elde edilen ABKÖ ve OKÖSYS verileri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre ABKÖ Yetenek alt testlerinin OKÖSYS alt testlerini yordama düzeyini belirlemek amacıyla kurulan denklemlerin manidar olduğu belirlenmiş olmasına rağmen denklemler, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenlerdeki değişkenliği açıklama oranları yüzde 10'u geçememiştir. Bu sebeple ABKÖ alt testlerinin yordama düzeyi yeterli değildir. Yordama derecelerini belirlemek amacıyla adımsal regresyon denklemleri sonucuna göre ABKÖ'nün Sayısal alt testinin güçlü bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca OKÖSYS matematik, fen Bilgisi, Türkçe ve sosyal bilgiler alt testlerini en önemli yordayan değişken yine ABKÖ Sayısal alt testidir. ABKÖ göz-el koordinasyonu alt testinin ise OKÖSYS Türkçe ve sosyal bilgiler alt testlerini yordayan denklemler üçüncü önemli değişken ve regresyon katsayılarının negatif olduğu

görülmüştür. Bir diğer ABKÖ alt testi olan şekil-uzay alt testi ise OKÖSYS matematik, fen, Türkçe ve sosyal bilgiler alt testlerini yordayan hiçbir denkleme yordayıcı olarak girememiştir ayrıca en düşük korelasyonlu bağımsız değişkendir. Araştırma sonucunda elde edilen yordama gücünün yeterli olmaması sebebiyle ABKÖ kullanılırken dikkatli olunması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Kelecioğlu (2003), Ortaöğretim Başarı Puanlarının Üniversiteye Girişte İki Aşamalı Sınavda Uygulanan ÖYS, ÖSS ve Tek Aşamalı Sınavda Uygulanan ÖSS ile İlişkileri üzerine bir çalışma yapmıştır. Çalışmada 1998 yılında iki aşamalı olarak uygulanan ÖSS ve ÖYS ile 2000 yılında tek aşamalı olarak uygulanan ÖSS ortaöğretim başarıları bakımından karşılaştırılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler 8 liseden 1998 yılında ÖYS ve ÖSS'ye giren 1684 öğrenciden ve 2000 yılında ÖSS'ye giren 2151 öğrenciden elde edilmiştir. Çalışmada öğrencilerin lise başarısının ÖSS ve ÖYS başarısını yordama düzeyini belirlemek için regresyon analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda 1998 ve 2000 yılında yapılan sınavlar arasında ortaöğretim başarıları açısından manidar bir fark olmadığı görülmüştür. Ortaöğretimdeki ders başarısının ise 1998 yılında uygulanan iki aşamalı sistemi ve 2000 yılında uygulanan tek aşamalı sistemi yordama gücü ve başarıyı açıklama gücünün birbirine yakın olduğu görülmüştür.

Tavşancıl ve Karakaya (2008), Yükseköğretime Öğrenci Seçme Sınavı'nın (ÖSS) Yordama Geçerliliği üzerine bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada öğrencilerin üniversitedeki birinci sınıf akademik başarı ortalamalarının ÖSS ham, standart ve yerleştirmeye esas puanlar tarafından ne derece yordandığı incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini olarak 2003 yılında ÖSS'ye giren 2103 öğrenci belirlenmiştir. Programlar üzerine daha önce araştırma yapılmış olması ve geniş puan aralığında olmaları sebebiyle Türk Dili ve Edebiyatı, sosyal bilgiler öğretmenliği, ziraat mühendisliği, inşaat mühendisliği, hukuk ve işletme bölümünün 1.öğretim programındaki öğrencileri seçilmiştir. Araştırmada yordanan değişkenlere dair edilen veriler öğrencilerin buldukları fakültelerin öğrenci işlerinden ve üniversitelerin öğrenci işleri başkanlığı bilgi işlem merkezlerinden; yordayıcı değişkenlere ait veriler ise ÖSYM'den alınmıştır. Araştırmanın veri analizi için aşamalı regresyon analizi

yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre ziraat mühendisliği, inşaat mühendisliği ve sosyal bilgiler öğretmenliği programlarında yerleştirmeye esas olan, işletme programında yerleştirmede kullanılmayan Y-ÖSS SAY puanının; hukuk programında ise Y-ÖSS SÖZ, Y-ÖSS SAY ve Y-ÖSS EA puanlarının üçünün birlikte akademik başarı not ortalamalarını yordadığı belirlenmiştir. ÖSS test puanlarının bazı bölümlerdeki akademik başarıyı iyi yordadığı bazıları ise iyi yordamadığı görülmüştür.

Millî Eğitim Bakanlığı (2018) tarafından yayımlanan “2018 Liselere Geçiş Sistemi (LGS) Merkezi Sınavla Yerleşen Öğrencilerin Performansı” raporunda, öğrencilerin ortaokul düzeyinde gösterdikleri akademik başarıyı temsil eden okul başarı puanları (OBP) ile merkezi sınav puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda, OBP ile merkezi sınav puanları arasında güçlü ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiş; ilişki katsayısı $\rho = .736$ olarak hesaplanmış ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ifade edilmiştir ($p < .05$).

Özdemir ve Gelbal (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, öğrencilerin ilköğretim ve ortaöğretimdeki akademik başarılarının, yükseköğretime geçiş sınavı olan YGS alt testlerindeki başarılarını ne ölçüde yordadığı incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, 2012-2013 öğretim yılında Ankara ili Altındağ ilçesindeki üç farklı okulda öğrenim gören ve 2013 yılında YGS'ye giren toplam 533 öğrenci oluşturmuştur. İlişkisel türde betimsel desenle yürütülen çalışmada öğrencilerin ortaokul 7-8. sınıf Türkçe, matematik, fen bilgisi ve sosyal bilgiler dersleri ile ortaöğretim dil ve anlatım, edebiyat, matematik, fen ve sosyal bilimler derslerinin yıl sonu başarı puanları ile YGS alt testlerindeki ham puanlar arasındaki ilişkiler çoklu regresyon analiziyle değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, ilköğretim başarı puanlarının, YGS fen bilimleri alt testi dışındaki tüm alt testlerde anlamlı yordayıcı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, ortaöğretim başarı puanları ile YGS alt test puanları arasında da anlamlı düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Çalışmanın genel sonucuna göre, hem ilköğretim hem de ortaöğretim ders başarı puanları, üniversiteye geçiş sınavının birinci aşaması olan YGS puanlarının anlamlı yordayıcıları olarak belirlenmiştir. Bu durum, eğitim sisteminde farklı kademelerde elde edilen akademik başarıların, üst düzey

sınav performansını etkileyebileceğini ve başarı sürekliliği açısından önemli bir gösterge oluşturduğunu ortaya koymuştur.

Köprülü (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, öğrencilerin Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) sınavında elde ettikleri alt test puanlarının, üniversiteye geçişte uygulanan Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) puanlarını yordama gücü incelenmiştir. Samsun ilinin Vezirköprü ilçesinde öğrenim gören ve 2013-2014 eğitim-öğretim yılında TEOG sınavına giren, ardından 2017-2018 eğitim-öğretim yılında YYS'ye katılan 459 öğrenciden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Araştırmada korelasyon ve çoklu regresyon analizleri kullanılmış; TEOG alt testleri ile YYS alt testleri arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Özellikle Türkçe, matematik ve fen bilimleri testlerinde elde edilen puanların, YYS'deki ilgili alan testlerini anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir. Sözel puan türünü yordayan en güçlü değişkenin ikinci dönem Türkçe testi olduğu ortaya konmuştur. Araştırma bulguları, ortaöğretim geçiş sınavlarında gösterilen performansın, üniversite giriş sınavı başarısını öngörme açısından anlamlı bir belirleyici olduğunu ve akademik başarıda sürekliliğin önemini vurgulamıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafında 2018 yılında uygulanan LGS'ye yönelik yapılan analiz neticesinde Öğrencilerin ortaokulda gösterdikleri akademik başarısının bir göstergesi olan okul başarı puanları (OBP) ile merkezi sınav puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. İki puan türü arasındaki ilişkiyi incelemek için korelasyon katsayısı hesaplanmış, okul başarı puanları (OBP) ile merkezi sınav puanları arasında güçlü ve pozitif bir ilişkinin bulunduğu ($p=0,736$, $p<0,05$) belirlenmiştir.

Literatür incelendiğinde, Türkiye'de öğrencilerin akademik başarılarının belirlenmesinde kullanılan merkezi sınavlara yönelik çok sayıda geçerlik ve yordama çalışmasının yapıldığı görülmektedir. Örneğin, Doğan ve Doğan Başokçu (2005), ortaöğretim giriş sınavları ile benlik kavramı arasındaki ilişkiyi; Tavşancıl ve Karakaya (2008) ise ÖSS puanlarının üniversite başarısını ne ölçüde yordadığını incelemişlerdir. Benzer şekilde, Özdemir ve Gelbal (2016), öğrencilerin ilköğretim ve lise ders başarılarının YYS üzerindeki etkisini analiz etmiş; Köprülü (2020) ise TEOG alt test puanları ile YYS

başarısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırmalar genel olarak belirli sınav sistemlerinin yordama gücünü değerlendirmekte ve akademik başarıda süreklilik kavramını desteklemektedir.

Ancak yapılan bu çalışmaların büyük çoğunluğu ya yalnızca lise dönemine ya da üniversiteye geçiş sınavlarına odaklanmakta; temel eğitim düzeyinden yükseköğretime uzanan sürekliliği bütüncül biçimde ele almamaktadır. Özellikle 2018 yılında uygulanmaya başlanan Liselere Geçiş Sistemi (LGS) ile Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) arasında doğrudan bir yordama ilişkisini analiz eden güncel ve kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda, bu tez çalışmasında, Türkiye eğitim sisteminin ardışık sınav yapıları olan LGS, OBP ve YKS arasındaki ilişkileri aynı örneklem üzerinde incelenmiştir.

Bölüm 3

Yöntem

Bu çalışmada LGS yüzdeler dilimi, Lise Akademik Başarı Puanı (OBP) ve YKS yerleştirme ham puanları arasında korelasyon düzeylerinden yola çıkılarak yordama güçleri tespit edilmek istenmiştir.

Araştırmanın Türü

Araştırmanın türü LGS, lise akademik başarı ortalamaları ve YKS değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemesi sebebiyle nicel araştırmalardan olan ilişkisel (Korelasyonel) Araştırmadır.

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modeli çerçevesinde desenlenmiştir. Araştırmada, öğrencilerin LGS yüzdeler dilimi, OBP puanı ve YKS yerleşme ham puanı gibi nicel değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler olup olmadığı incelenmiştir. Ayrıca okul türü ve puan türü gibi kategorik değişkenlerin bu ilişkiler üzerindeki farklılaştırıcı etkileri de değerlendirilmiştir. Veriler, betimsel ve ilişki çözümleyici istatistiksel teknikler kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi/Çalışma Grubu/Katılımcılar

Araştırmanın evrenini 2020 yılında LGS'ye girip, 2024'te YKS'ye katılan Türkiye'deki tüm üniversite öğrencileridir. Örneklemi ise 2020 yılında LGS'ye girmiş ve 2024 yılında YKS'ye katılmış olan Türkiye'deki 184 üniversite 1.sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bu araştırmada örneklem, hem belirli ölçütleri taşıyan bireylerin bilinçli şekilde seçilmesini hem de bu bireylere erişimin kolay olmasını esas alan kolayda ve ölçüt temelli amaçlı örnekleme yöntemidir. Bu kapsamda, hem LGS hem OBP hem de YKS puanı eksiksiz olarak erişilebilen öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışma grubuna seçilen öğrencilerin şehir ve okullarına göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1*Çalışma Grubunu Oluşturan Şehirler, Üniversite İsimleri ve Öğrenci Sayıları*

Şehir	Üniversite	Kişi Sayısı
Bursa	Uludağ Üniversitesi	62
Düzce	Düzce Üniversitesi	26
İstanbul	Marmara Üniversitesi	9
İstanbul	Yıldız Teknik Üniversitesi	32
İstanbul	İstanbul Teknik Üniversitesi	55
Toplam		184

Çeşitlilik ve heterojenlik sağlamak amacıyla hem yüksek başarı düzeyine sahip okullardan (örneğin fen liseleri) hem de orta ve düşük düzeydeki okullardan (örneğin Anadolu ve imam hatip liseleri) öğrenciler dahil edilmiştir. Böylece değişkenlerin farklı okul türleri açısından da karşılaştırılması mümkün hale getirilmiştir. Araştırma verileri, 5 değişkenden oluşan bir veri seti ile analiz edilmiştir: LGS yüzdeler dilimi, Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP), okul türü, YKS yerleşme ham puanı ve yerleşme puan türü (SAY ve EA olmak üzere).

Veri Toplama Süreci

Verilerin toplanmasında aynı öğrencilere ait olan LGS, lise not ortalamaları (OBP) ve YKS puanı mevcut olması gözetilmiştir. Bu doğrultuda İstanbul, Bursa ve Düzce'deki okullarda bu kriteri sağlayan 184 öğrenci örneklem olarak belirlenmiştir. Katılımcı sayısının görece sınırlı olmasının temel nedenleri, veri toplama sürecinde karşılaşılan pratik kısıtlamalardır. Özellikle aynı bireye ait LGS yüzdeler dilimi, lise diploma notu (OBP) ve YKS yerleştirme puanı gibi birbirini tamamlayan üç ayrı verinin eksiksiz biçimde toplanması güçlük oluşturmuştur. Bazı öğrencilerden veriler eksik veya hatalı ulaştığı için bu gözlemler analiz dışında bırakılmış, yalnızca tam ve güvenilir veriye sahip katılımcılar çalışmaya dahil edilmiştir. Dolayısıyla örneklem sayısı nicel olarak sınırlı görünse de, analizlerin geçerliliğini koruyacak nitelikte bütünlüklü ve temiz veri yapısı sağlanması tercih edilmiştir. Belirlenen

öğrencilere 2020 yılındaki LGS puanları, ortaöğretim 2020-2024 yıllarını kapsayan diploma notları ve 2024 yılındaki YKS yerleştirme puanı ve yerleştikleri puan türü sorulmuştur. Çalışmada kullanılan tüm veriler Google Form ile oluşturulan bir form vasıtasıyla öğrencilere ulaşılarak elde edilmiştir. Bu form EK-B'de sunulmuştur. Elde edilen veriler, sonrasında SPSS programına aktarılarak analizler gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Alt problemlerin analizinden önce ilk olarak geçerlik kanıtları sunulmuş sonrasında verilere dair betimsel istatistikler gerçekleştirilmiştir. Sonrasında araştırmanın alt problemlerinin amaçları doğrultusunda farklı analiz yöntemleri kullanılmıştır. Alt problemlerin analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı yöntemi, basit doğrusal regresyon analizi, çoklu doğrusal regresyon analizi, levene testi ve welch anova ve etkileşimli çoklu regresyon analizi yöntemleri uygulanmıştır.

AERA, APA ve NCME (2014) 'e göre bu çalışmada kullanılan ölçme araçlarının geçerliği, beş ana geçerlik kanıtı türü çerçevesinde değerlendirilmiştir. Çalışmada elde edilen kanıtlar aşağıda özetlenmektedir:

İçerik Geçerliği Kanıtları

Araştırmada kullanılan puanlar (LGS yüzdelik dilimi, OBP ve YKS puanları), Türkiye genelinde Milli Eğitim Bakanlığı ve ÖSYM tarafından geliştirilen, eğitim kademelerine geçişte kullanılan resmi ölçme araçlarına dayanmaktadır. Bu sınavlar, öğrencilerin akademik bilgi ve becerilerini ölçmek amacıyla, ilgili alan uzmanları ve ölçme-değerlendirme uzmanları tarafından oluşturulmuştur.

Bu kapsamda:

- LGS'nin içeriği, ortaokul müfredatını kapsamaktadır. YKS, ortaöğretim program kazanımlarını ölçmek üzere hazırlanmıştır.
- OBP, dört yıllık lise performansını temsil etmektedir. Bu durum, ölçümlerin kapsadığı öğrenme alanlarının kapsam geçerliğini desteklemektedir.

Tepkilerin İç Yapısıyla İlgili Kanıtlar

Araştırmada kullanılan değişkenler test maddesi düzeyinde değil, toplam puan düzeyinde ele alındığından, madde düzeyinde iç yapı analizi yapılmamıştır. Bununla birlikte, değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla yapılan korelasyon analizi, çoklu regresyon ve etkileşimli regresyon modelleri; puanların beklenen doğrultuda ilişkilendiğini göstermiştir. Ölçümlerin yapısal geçerliğini destekleyici iç yapı kanıtı sağlamaktadır.

Ölçüt İlişkilerine Dayalı Kanıtlar

Araştırmanın temel odağı yordama geçerliğine yöneliktir. Bu doğrultuda:

- Yordama geçerliği: LGS yüzdeler diliminin lise ve üniversite başarı göstergelerini (OBP, YKS) öngörme gücü analiz edilmiştir. Regresyon analizleri sonucunda, LGS yüzdeler dilimi ve OBP puanlarının YKS puanını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir.
- Uygunluk geçerliği: OBP ile YKS puanları arasında yüksek düzeyde pozitif korelasyon bulunmuştur. Bu sonuçlar, puanların birbirleriyle beklenen ölçüt ilişkisine sahip olduğunu göstermektedir ve ölçüt geçerliğine önemli kanıt oluşturmaktadır.

Yanıt Süreci Kanıtları

Araştırma, standart test sonuçlarının istatistiksel analizi üzerine kuruludur. Yanıt sürecine dair doğrudan veri toplanmamıştır (örneğin, öğrenci görüşmeleri ya da gözlemler yapılmamıştır). Bununla birlikte, sınavların test uygulama kılavuzları ve sınav prosedürleri, öğrencilerin soruları standardize şekilde yanıtladığını varsaymaya imkan tanımaktadır.

Test Kullanımının Sonuçlarına Dair Kanıtlar

Araştırmada LGS, OBP ve YKS puanlarının yükseköğretime geçişte nasıl kullanıldığı ve sonuçları değerlendirilmektedir. Bulgular:

- OBP'nin katkısının okul türüne göre farklılaştığını,
- LGS puanlarının akademik başarıda sürekliliği desteklediğini,

- Okul türlerinin başarı farklılıklarına etkide bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, testlerin kullanımının sistem düzeyinde fırsat eşitliği ve adalet boyutları açısından etkilerini gösteren bulgular sağlamaktadır.

Araştırma için verilen alt problemlerin korelasyon değerlerinin hesaplanması için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı yöntemi kullanılmıştır. **Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı** sürekli iki değişken arasındaki doğrusal ilişkinin derecesini verir. Değişkenlerin süreklilik durumlarına göre farklı korelasyon teknikleri kullanılır. Bu bakımdan korelasyon katsayısının hesaplanmasında değişkenlerin sürekli olup olmadığına bakılması, varılan sonuca göre başvurulacak korelasyon tekniğinin kararlaştırılması gerekir (Baykul, 2015).

Basit doğrusal regresyon (BDR), bir bağımlı değişkenin yalnızca bir bağımsız değişken aracılığıyla yordanmasını sağlayan istatistiksel bir yöntemdir. Bu analiz, iki değişken arasındaki doğrusal ilişkinin gücünü ve yönünü belirlemek amacıyla kullanılır (Field, 2013; Tabachnick & Fidell, 2013). Yani, bağımsız değişkenin her bir birimlik değişiminin bağımlı değişkende meydana getirdiği değişim tahmin edilir.

Basit doğrusal regresyon modeli şu şekilde tanımlanır:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X + \varepsilon$$

Bu formülde Y bağımlı değişkeni, X bağımsız değişkeni, β_0 sabit terimi, β_1 regresyon katsayısını ve ε ise hata terimini temsil eder (Tabachnick & Fidell, 2013).

Basit doğrusal regresyon, bir değişkenin tek bir başka değişken tarafından yordanabilirliğini test etmek için ideal bir analizdir. Bu yöntemle araştırmacı, değişkenler arasında anlamlı ve doğrusal bir ilişki olup olmadığını test eder ve bu ilişkinin yönünü belirleyebilir (Büyüköztürk, 2023). Ayrıca, modelin kurduğu ilişki üzerinden geleceğe dönük tahminler yapmak da mümkündür (Pallant, 2020).

BDR analizinin güvenilir sonuçlar verebilmesi için bazı varsayımlar sağlanmalıdır. Öncelikle bağımsız ve bağımlı değişken arasında doğrusal bir ilişki bulunmalıdır. Ayrıca

modelden elde edilen artıkların (residuals) normallik, sabit varyans (homoskedastisite) ve bağımsızlık özellikleri taşıması beklenir (Field, 2013). Aykırı değerler, modelin tahmin gücünü olumsuz etkileyebileceğinden analiz öncesinde mutlaka kontrol edilmelidir (Tabachnick & Fidell, 2013).

BDR modelinin açıklayıcılık gücü, belirleme katsayısı olan R^2 değeri ile ölçülür. Bu değer, bağımsız değişkenin bağımlı değişkenin varyansını ne ölçüde açıkladığını gösterir (Pallant, 2020). Ayrıca modelin genel anlamlılığı F testi, bağımsız değişkenin katkısı ise t testi ve p-değeri ile değerlendirilir. Elde edilen p-değeri .05'ten küçükse model ya da regresyon katsayısı istatistiksel olarak anlamlı kabul edilir (Field, 2013).

Çoklu doğrusal regresyon (ÇDR), bir bağımlı değişkenin birden fazla bağımsız değişken tarafından yordanmasını sağlayan çok değişkenli bir istatistiksel analiz tekniğidir. Bu analiz, bağımsız değişkenlerin her birinin bağımlı değişken üzerindeki ayrı ayrı ve ortak etkilerini inceleme olanağı sunar (Tabachnick & Fidell, 2013). Sosyal bilimlerde oldukça yaygın kullanılan bu yöntem sayesinde, karmaşık ilişkiler modellenebilir ve çeşitli değişkenlerin birlikte açıklayıcılığı değerlendirilebilir (Büyüköztürk, 2023).

ÇDR modeli matematiksel olarak şu şekilde ifade edilir:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_k X_k + \varepsilon$$

Bu denklemde Y bağımlı değişkeni, X_1, X_2, \dots, X_k bağımsız değişkenleri, β_0 sabit terimi, β_1, \dots, β_k regresyon katsayılarını ve ε hata terimini temsil eder (Field, 2013). Bu yapı, birden fazla yordayıcı değişkenin bir sonucu birlikte ne düzeyde açıkladığını belirlemek için kullanılır.

Çoklu doğrusal regresyon modeli, özellikle birden fazla değişkenin aynı anda kontrol edildiği durumlarda oldukça değerlidir. Bu sayede, değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki gerçek etkileri, diğer değişkenlerin etkileri sabit tutulduğunda değerlendirilebilir (Pallant, 2020). Ayrıca bu model, uygulamalarda hem açıklayıcı hem de yordayıcı amaçlarla kullanılabilir.

ÇDR analizinin geçerliliği için bazı istatistiksel varsayımların sağlanması gerekir:

1. Doğrusallık: Bağımlı değişken ile her bir bağımsız değişken arasında doğrusal ilişki bulunmalıdır.
2. Çoklu doğrusallığın olmaması: Bağımsız değişkenler arasında yüksek korelasyon (multicollinearity) bulunmamalıdır. Bu durum VIF (Variance Inflation Factor) ile kontrol edilir; VIF değerlerinin 10'un altında olması önerilir (Tabachnick & Fidell, 2013).
3. Artıkların normalliği: Hata terimleri normal dağılım göstermelidir.
4. Homoskedastisite: Artıkların varyansı sabit olmalıdır.
5. Bağımsızlık: Gözlemler birbirinden bağımsız olmalıdır.
6. Aykırı değerlerin kontrolü: Aykırı veya etkili gözlemler analiz öncesi belirlenmelidir (Field, 2013).

Modelin açıklayıcılığı, en başta R^2 (belirleme katsayısı) ile değerlendirilir. R^2 değeri, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki varyansın ne kadarını açıkladığını gösterir. Modelin genel anlamlılığı F testi ile test edilirken, her bir bağımsız değişkenin katkısı ise standartlaştırılmış beta katsayıları, t değeri ve p değeri ile değerlendirilir (Pallant, 2020). P değeri .05'ten küçükse ilgili değişkenin modelde istatistiksel olarak anlamlı olduğu kabul edilir.

Levene Testi ve Welch ANOVA, Parametrik istatistiksel analiz yöntemlerinden biri olan tek yönlü varyans analizi (ANOVA), farklı gruplar arasında bir sürekli değişkenin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla kullanılmaktadır. Ancak klasik ANOVA'nın doğru ve güvenilir sonuçlar verebilmesi için bazı varsayımların sağlanması gerekir. Bu varsayımlardan biri de varyans homojenliği varsayımdır. Bu varsayım, karşılaştırılan grupların varyanslarının birbirine eşit olduğunu ifade eder (Field, 2018).

Levene testi, varyansların eşitliğini sınanan istatistiksel bir testtir ve özellikle grup büyüklükleri birbirinden farklı olduğunda güvenilir sonuçlar verdiği için yaygın olarak kullanılmaktadır (Levene, 1960; Tabachnick & Fidell, 2013). Levene testinden elde edilen sonuç ($p < .05$) ise gruplar arasında varyansların homojen olmadığını göstermektedir. Bu

durumda klasik ANOVA'nın temel varsayımı ihlal edildiği için farklı bir analiz yaklaşımı tercih edilir.

Varyans homojenliği varsayımının sağlanmadığı durumlarda önerilen yöntemlerden biri Welch ANOVA'dır. **Welch ANOVA**, klasik ANOVA'nın varyans eşitliği varsayımına dayanmaz; dolayısıyla heterojen varyans koşullarında daha güvenilir sonuçlar sunar (Field, 2018). Özellikle sosyal bilimlerde sıkça karşılaşılan heterojen grupların karşılaştırılmasında, Welch ANOVA istatistiksel olarak daha güçlü bir alternatif olarak kabul edilmektedir (Delacre, Lakens & Leys, 2017).

Welch ANOVA sonucunda, F değeri ve buna karşılık gelen p-değeri temel alınarak yorum yapılır. $p < 0.05$ ise gruplar arası ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Yani en az bir grup diğerlerinden anlamlı şekilde farklıdır. $p \geq 0.05$ ise gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ayrıca, etki büyüklüğü ölçüsü olarak genellikle eta kare (η^2) veya omega kare (ω^2) de raporlanır. Eta kare değeri, bulunan farkın büyüklüğünü (etki düzeyini) gösterir.

- $\eta^2 \approx .01$ küçük,
- $\eta^2 \approx .06$ orta,
- $\eta^2 \geq .14$ büyük etki olarak kabul edilir (Cohen, 1988).

Welch ANOVA yalnızca “fark var mı?” sorusuna yanıt verir. Hangi gruplar arasında fark olduğunu belirlemek için, Games-Howell gibi varyans homojenliği gerektirmeyen post-hoc testler kullanılır. Bu testler, hangi iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu gösterir.

Etkileşimli çoklu regresyon, bir bağımlı değişkenin birden fazla bağımsız değişken tarafından yordanmasının yanı sıra, bu bağımsız değişkenlerin birbirleriyle olan etkileşimlerinin de modele dahil edilerek analiz edildiği bir regresyon türüdür (Aiken & West, 1991; Cohen et al., 2003). Bu yöntem, bağımsız değişkenlerin etkisinin sadece bireysel düzeyde değil, birbirleriyle birlikte nasıl bir etki yarattığını da inceler.

Bu bağlamda; LGS yüzdeleri dilimi (X_1), OBP (X_2) ve okul türü (X_3) bağımsız değişkenleri ile YKS puanı (Y) arasındaki ilişki incelenirken, sadece X_1 , X_2 ve X_3 'ün bireysel

etkileri değil; $X_1 \times X_2$, $X_1 \times X_3$, $X_2 \times X_3$ ve $X_1 \times X_2 \times X_3$ gibi etkileşim terimleri de modele eklenerek bu değişkenlerin Y üzerindeki birleşik etkileri değerlendirilir.

Bu analiz özellikle moderatör değişken olarak kullanılan kategorik değişkenlerin etkisini incelemede kullanılır (Hayes, 2018). Böylece, örneğin LGS'nin YKS üzerindeki etkisinin okul türüne göre değişip değişmediği test edilebilir. Etkileşimli çoklu regresyon denklemi şu şekildedir:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 (X_1 \times X_2) + \beta_5 (X_1 \times X_3) + \beta_6 (X_2 \times X_3) + \beta_7 (X_1 \times X_2 \times X_3) + \varepsilon$$

Bu denklemde Y bağımlı değişkeni, X_1 birinci bağımsız değişkeni, X_2 ikinci bağımsız değişkeni, X_3 üçüncü bağımsız değişkeni, β_0 sabit terimi, $\beta_1, \beta_2, \beta_3$ her bir bağımsız değişkenin ana etkisini, $\beta_4, \beta_5, \beta_6$ iki yönlü etkileşim etkilerini, β_7 üçlü etkileşim etkisini ve ε hata terimini temsil eder (Field, 2013).

Bu araştırmada kullanılan çoklu doğrusal regresyon ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) gibi parametrik testlerin geçerliliğini sağlamak adına, temel varsayımlar istatistiksel testler ve grafiksel yöntemlerle kontrol edilmiştir:

Çoklu Doğrusal Bağlantı (Multicollinearity)

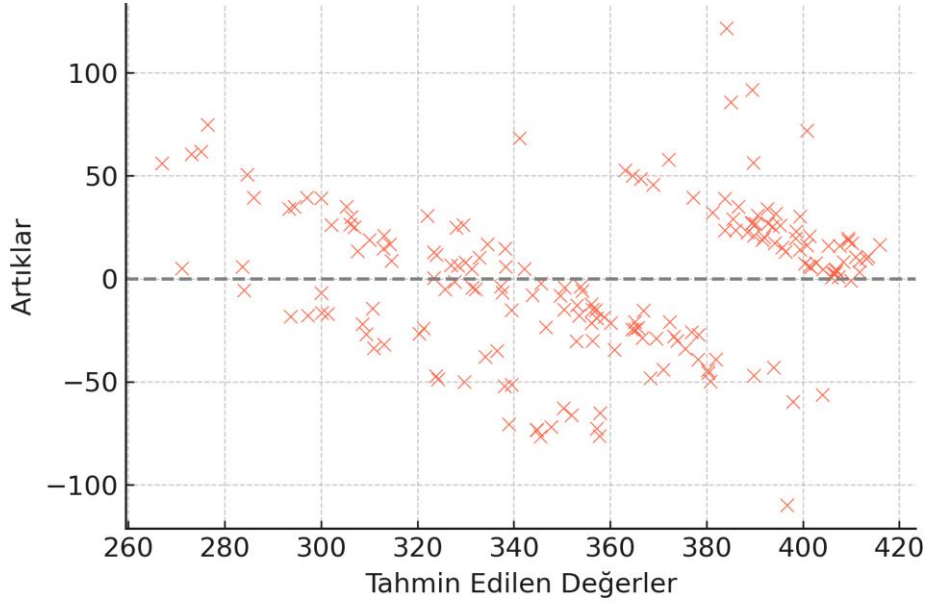
Bağımsız değişkenlere ilişkin VIF (Variance Inflation Factor) değerleri incelenmiş; hem LGS yüzdelik dilimi hem de OBP değişkeni için VIF = 2.81 olarak bulunmuştur. Bu değerler, 10'un oldukça altında olduğundan, çoklu doğrusal bağlantı sorununun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğrusallık Varsayımı

Bağımsız değişkenler (LGS yüzdelik dilimi ve OBP) ile bağımlı değişken (YKS puanı) arasında kurulan regresyon modellerinde, değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı doğrusal ilişkiler gözlenmiştir. Ayrıca, tahmin edilen değerlerle gözlenen değerler arasında çizilen scatter plot grafiği Şekil 1'de verilmiştir:

Şekil 1

Tahmin Edilen Değerler ve Artıklar Scatter Grafiği

Tahmin edilen değerler ve artıklar scatter grafiği, artıkların tahmin edilen değerler boyunca rastgele dağıldığını ve sabit varyans varsayımının sağlandığını göstermektedir.

Sabit Varyans Varsayımı (Homoscedasticity)

Tahmin edilen değerlerle artıklar arasında çizilen scatter plot incelendiğinde artıkların rastlantısal bir dağılım gösterdiği ve belirli bir örüntü izlemediği görülmüştür. Bu durum, sabit varyans varsayımının sağlandığını göstermektedir.

Bağımsızlık Varsayımı

Araştırmada kullanılan her bir gözlem (öğrenci) birbirinden bağımsız olarak ele alınmıştır. Verilerin bireysel öğrencilerden toplanmış olması nedeniyle bağımsızlık varsayımı doğrudan sağlanmaktadır.

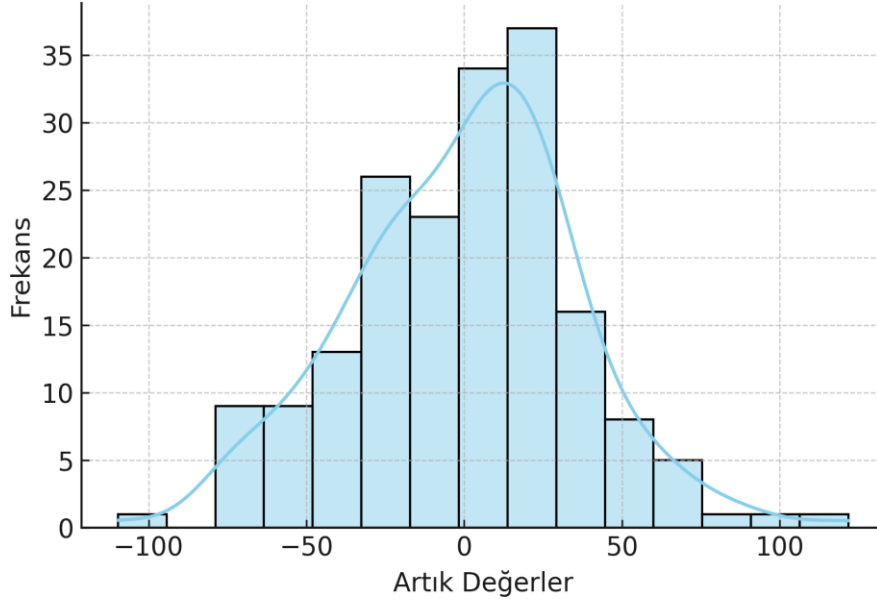
Artıkların Normalliği

Regresyon analizlerinden elde edilen standartlaştırılmış artıklar üzerinde yapılan Shapiro-Wilk testi, $p = 0.262$ ($p > 0.05$) sonucu vermiştir. Bu durum, artıkların normal dağıldığı yönünde anlamlı bir kanıttır. Ayrıca, Şekil 2'de verilen artıkların histogramı normal

dağılıma benzer çan eğrisi göstermiş; normal olasılık grafiği (P-P plot) doğrusal çizgiye yakın seyretmiştir.

Şekil 2

Regresyon Analizi Artıklarının Dağılım Grafiği

Varyans Homojenliği (Levene Testi)

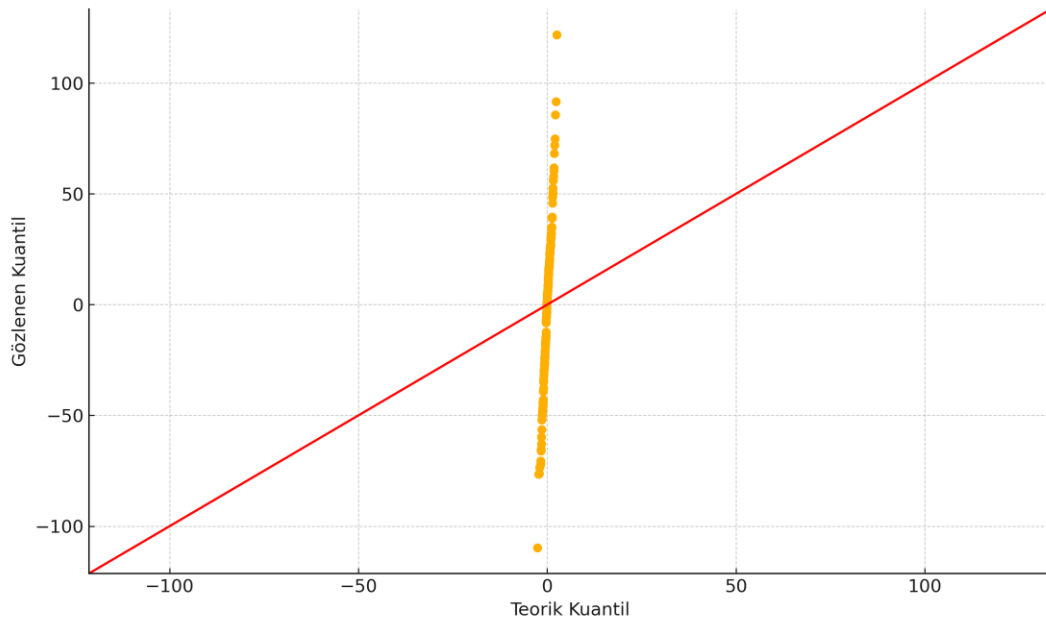
Okul türlerine göre YKS puanlarının varyanslarının eşitliği Levene Testi ile sınanmıştır. Test sonucu: $F(4, 179) = 4.57$, $p = 0.0015$ şeklinde bulunmuş olup, $p < 0.05$ olduğundan gruplar arası varyansların eşit olmadığı belirlenmiştir.

Normallik Varsayımı (ANOVA için)

ANOVA analizinde kullanılan bağımlı değişken olan YKS puanına ait çarpıklık (0.284) ve basıklık (-0.814) değerlerinin daha önce hesaplanmış olması ve Shapiro-Wilk testinin destekleyici sonuç vermesi, grup içi normalliğin sağlandığını göstermektedir. Regresyon Modeline Ait Artıkların Normal Olasılık (Q-Q) Grafiği Şekil 3'te verilmiştir:

Şekil 3

Regresyon Modeline Ait Artıkların Normal Olasılık (Q-Q) Grafiği

Normal olasılık (Q-Q) grafiği, artıkların teorik normal dağılım ile büyük ölçüde örtüştüğünü göstermektedir.

Alt problemlerden birincisinde, bir bağımsız değişken (LGS yüzdelik dilimi) ile bir bağımlı değişkenin (OBP) ilişkisi incelenmektedir. Bağımsız değişkenin, bağımlı değişken üzerindeki yordama gücü test edildiği için basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Regresyon analizi, değişkenler arası nedensel (yordayıcı) ilişkiyi değerlendirmek için uygun bir yöntemdir.

Alt problemlerden ikincisinde, iki bağımsız değişkenin (LGS yüzdelik dilimi ve OBP) birlikte bir bağımlı değişkeni (YKS puanı) yordama gücü test edilmektedir. Bu nedenle, birden fazla yordayıcı içeren analiz türü olan çoklu regresyon analizi tercih edilmiştir. Böylece hem tek tek etkiler hem de birlikte açıklayıcılık miktarı gözlemlenmiştir.

Alt problemlerden üçüncüsünde, grup bazlı pearson korelasyon + karşılaştırmalı yorum analizi yapılmıştır. Her okul türü için iki sürekli değişken (LGS yüzdelik ve OBP) arasındaki ilişki incelenmektedir.

Alt problemlerden dördüncüsünde, Grup Bazlı Basit Regresyon analizi yapılmıştır. Her okul türü için OBP'nin YKS üzerindeki yordayıcı etkisi ayrı ayrı test

edilmiştir. Bu nedenle, okul türlerine göre birden fazla bağımsız basit regresyon modeli kurulmuştur. Böylece OBP'nin farklı okul türlerinde YKS üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı değerlendirilmiştir.

Alt problemlerden beşincisinde, Grup Bazlı Çoklu Regresyon analizi yapılmıştır. Bu analizde öğrenciler SAY ve EA olmak üzere iki farklı gruba ayrılmış ve her grup için LGS + OBP → YKS çoklu regresyon modeli ayrı ayrı kurulmuştur. Bu sayede puan türlerine göre yordama gücü farklılıkları yorumlanmıştır.

Alt problemlerden altıncısında, öğrencilerin YKS puanlarının mezun oldukları okul türüne göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Ancak yapılan Levene testi sonucunda varyans homojenliği varsayımı ihlal edildiğinden klasik ANOVA yerine varyans eşitliği varsayımına duyarlı olmayan ve heterojen varyanslı gruplar arasında karşılaştırma yapabilen Welch ANOVA uygulanmıştır.

Alt problemlerden yedincisinde, Etkileşimli Çoklu Regresyon analizi yapılmıştır. Bu analizde, iki sürekli değişkenin (LGS ve OBP) yordayıcı etkilerinin okul türü gibi kategorik bir değişkenle etkileşime girip girmediği test edilmiştir. Yani "LGS'nin, YKS üzerindeki etkisi okul türüne göre değişiyor mu?" gibi sorular, etkileşimli regresyon modelleri ile incelenir. Etkileşim terimleri modele eklenmiş ve modelin genel açıklayıcılığı da değerlendirilmiştir.

Alt problemlerin analizi için yapılan analizler doğrultusunda oluşturulan tablolarda yer alan simgelerin anlamları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Analiz Tablolarında Yer Alan Kısaltmalar

Kısaltma/Sembol	Açıklama
B veya β	Regresyon katsayısı. Bağımsız değişkenin, bağımlı değişken üzerindeki etkisini (yönünü ve şiddetini) gösterir. Pozitif ise artan bir ilişki; negatifse azalan bir ilişki vardır.

Kısaltma/Sembol	Açıklama
R ²	Determinasyon katsayısı. Bağımsız değişken(ler)in, bağımlı değişkendeki toplam varyansın yüzde kaçını açıkladığını gösterir. 0 ile 1 arasında değer alır.
p	Anlamlılık düzeyidir. Genellikle .05, .01, .001 sınırları kullanılır. p < .05 ise sonuç anlamlı kabul edilir.
t	t-değeri. Regresyon katsayısının sıfırdan anlamlı biçimde farklı olup olmadığını test eder.
F	F-istatistiği. Regresyon modelinin genel olarak anlamlı olup olmadığını test eder. Modelin açıklayıcı olup olmadığını belirler.
std. hata	Regresyon katsayısının standart hatasıdır. Katsayının güvenilirliğini gösterir; düşükse daha güvenilirdir.
n	Gözlem sayısıdır. Veri setinde analiz edilen birey (katılımcı) sayısını gösterir.
p < .001, p < .05	Anlamlılık düzeyi. .001 değeri çok yüksek düzeyde anlamlılık; .05 daha düşük ama yeterli düzeyde anlamlılık gösterir.
95% GA (veya 95% CI)	%95 güven aralığı. Regresyon katsayısının %95 güvenle bulunabileceği alt ve üst sınırları verir. Katsayının 0'ı kapsayıp kapsamadığı, anlamlılık açısından önemlidir.
Skewness (Çarpıklık)	Dağılımın simetrik olup olmadığını gösterir. 0'a yakınsa simetrik; pozitifse sağa çarpık; negatifse sola çarpıktır.
Kurtosis (Basıklık)	Dağılımın sivriliğini gösterir. 0'a yakınsa normal dağılıma benzer; negatifse yayvan; pozitifse sivri uçlu dağılımdır.
ANOVA	"Analysis of Variance" (Varyans Analizi). İki veya daha fazla grubun ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığını test eder.

Kısaltma/Sembol	Açıklama
OLS	“Ordinary Least Squares” (En Küçük Kareler Yöntemi). Regresyon analizlerinde kullanılan tahminleme yöntemidir.
Adj. R ²	Düzeltilmiş R ² . Çoklu regresyonlarda, açıklayıcılık katsayısının modeldeki değişken sayısına göre düzeltilmiş halidir.
Interaction veya *:	Etkileşim terimi. Bir değişkenin etkisinin başka bir değişkene göre değişip değişmediğini test eder (örn. LGS × Okul Türü).

Bölüm 4

Bulgular, Yorumlar ve Tartışma

Bu bölümde, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda elde edilen veriler analiz edilmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır. Öncelikle, araştırma kapsamındaki temel değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler sunulmuş; ardından değişkenler arasındaki ilişkileri ve yordama düzeylerini belirlemek amacıyla korelasyon, basit regresyon, çoklu doğrusal regresyon levne testi ve welch anova ve etkileşimli çoklu regresyon analizi gibi istatistiksel analizler uygulanmıştır. Her bir alt problem için ilgili analiz tekniği belirlenmiş ve sonuçlar tablolarla desteklenerek açıklanmıştır.

Betimsel analizler, örnekleme oluşturan öğrencilerin LGS yüzdeler dilimi, Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) ve Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) puanlarına ilişkin genel dağılımları ve merkezi eğilim ölçülerini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bu bulgular, örneklemin genel yapısını tanımlamaya yardımcı olmanın yanı sıra, değişkenler arasındaki ilişkileri inceleyecek ileri düzey analizler için de temel teşkil etmektedir.

Sunulan tablolar kapsamında, her bir değişken için aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler yer almaktadır. Böylece, öğrencilerin akademik başarılarına ilişkin genel düzeyin ve varyasyonun ilk gözlemleri yapılmış, örneklemin homojenlik ya da heterojenlik düzeyine dair ipuçları elde edilmiştir. Tablo 3'te betimsel istatistikler verilmiştir.

Tablo 3

LGS Yüzdeler Dilimi, OBP ve YKS Puanına Dair Betimsel İstatistikler

Değişken	n	\bar{x}	S_x	Min	Medyan	Max	Varyans	Çarpıklık	Basıklık
LGS Yüzdeler Dilimi	184	6.20	4.19	0.02	5.90	16.53	17.59	0.39	-0.80
OBP	184	444.25	29.36	334	446.80	492.00	862.01	-0.76	1.11
YKS YerleştirmePuanı	184	356.8	52.55	268.46	341.54	505.93	2761.18	0.28	-0.81

Betimsel istatistikler, çalışmada yer alan üç temel değişkenin dağılımları hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. LGS yüzdellik dilimi değişkeni 0.02 ile 16.53 arasında değişmekte olup ortalama %6.2'dir. Dağılım simetrik sayılabilir düzeydedir (çarpıklık = 0.39). LGS yüzdellik dilimi değişkeninin dağılımı, örneklemin büyük ölçüde başarılı öğrencilerden oluştuğunu göstermektedir. Ortalama yüzdellik dilimin %6 civarında olması, örnekleme yer alan öğrencilerin Türkiye geneline göre üst sıralarda yer aldığını düşündürmektedir. Dağılım hafif sağa çarpıktır; bu da daha az sayıda düşük başarıya sahip öğrencinin örnekleme yer aldığını gösterir. Bu bulgu, örneklemin başarı düzeyinde homojen değil, yüksek başarıya eğilimli olduğunu göstermektedir.

OBP (Ortaöğretim Başarı Puanı) ortalama 444.25 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular, öğrencilerin OBP puanlarının görece geniş bir aralıkta dağıldığını göstermektedir. Çarpıklık katsayısı -0,77'dir. Bu değer, OBP puanlarının dağılımının sola çarpık (negatif çarpıklık) olduğunu, yani puanların büyük kısmının üst sınırlara yaklaştığını, düşük puanların ise görece daha az sayıda olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, örnekleme yüksek OBP puanlarına sahip öğrenci oranı daha fazladır. Basıklık değeri ise 1,12 olup, normal dağılıma göre dağılımın daha "tepe" şeklinde olduğunu, yani değerlerin ortalama etrafında daha yoğunlaştığını ve uçlarda daha az değer bulunduğunu göstermektedir. Genel olarak, OBP puanlarının dağılımı, öğrencilerin büyük kısmının yüksek OBP puanlarına sahip olduğunu, ancak bazı öğrencilerin düşük puanlara sahip olması nedeniyle dağılımda sola doğru bir çarpıklık oluştuğunu göstermektedir.

YKS yerleştirme puanı ise 268.46 ile 505.93 arasında değişmektedir. Ortalama puan 356.84 olup, dağılımın oldukça dengeli olduğu (çarpıklık = 0.28) ve çok basık olmadığı (basıklık = -0.81) görülmektedir. Yani normal dağılıma yakın bir örüntü göstermektedir. YKS yerleştirme puanlarının dağılımı, çarpıklık ve basıklık açısından incelendiğinde normale yakın bir yapı sergilediği görülmektedir. Hafif sağa çarpık bir dağılım olsa da bu çarpıklık istatistiksel olarak kabul edilebilir düzeydedir. Basıklık değeri negatif olup normal dağılıma göre biraz daha basık (yayvan) bir dağılım olduğunu göstermektedir. Bu durum, öğrencilerin

önemli bir kısmının benzer puan aralıklarında yoğunlaştığını ve sınavın belirli puan kümelerinde yığılmalar yarattığını düşündürmektedir.

Bu betimsel analizler, örneklemdaki öğrencilerin genel olarak akademik olarak başarılı olduklarını göstermektedir. OBP'nin yapay olarak yüksek notlara eğilimli olduğu anlaşılmakta, bu da okul başarısının ayırt edici gücünü sınırlayabilir. Öte yandan YKS'nin daha dengeli bir dağılım sunması, merkezi sınavların öğrencileri daha ayrıştırıcı bir şekilde değerlendirdiğini ortaya koymaktadır. LGS yüzdelerinin güçlü bir değişken olarak öne çıkması, bu sistemin hem okul başarısını hem de üniversite giriş başarısını yordama potansiyelinin yüksek olduğunu desteklemektedir.

Alt Problem 1: LGS yüzdelerinin dilimi, OBP puanını anlamlı şekilde yordamakta mıdır?

Bu soruyu yanıtlamak için basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. bağımsız değişken LGS Yüzdelerinin Dilimi; bağımlı değişken Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) olarak analiz yapılmıştır. Analizle birlikte “LGS yüzdelerinin dilimi arttıkça OBP düşüyor mu (negatif yönlü bir ilişki var mı)?” ve “Bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı mı?” sorularına cevap aranmıştır. Analiz sonucunda elde edilen regresyon analizi sonuçları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

LGS Yüzdelerinin Dilimi ve OBP Değişkenleri Arasındaki Regresyon Analizi

Model Bileşeni	Katsayı (B)	Standart Hata	t-değeri	p-değeri	%95 Güven Aralığı	Standartlaştırılmış β
Sabit (Intercept)	469.67	3.15	149.21	.001	[463,46 ; 475,88]	
LGS Yüzdelerinin	-4.10	0.42	-9.74	.001	[-4,93 ; -3,27]	-0,585

Model Denklemi:

$$OBP = 469.67 - 4.10 \cdot LGSYUZDELIK$$

- $R^2 = 0.341 \rightarrow$ LGS yüzdeler dilimi, OBP puanındaki toplam varyansın %34.1'ini açıklamaktadır.
- $F(1, 182) = 94,87, p < .001 \rightarrow$ Modelin anlamlı olduğu görülmektedir.
- LGS yüzdeler katsayısı negatif ve anlamlıdır ($p < .001$) \rightarrow LGS yüzdeler dilimi arttıkça (başarı düştükçe) OBP anlamlı bir şekilde azalmaktadır.

Bu alt problem kapsamında, LGS yüzdeler diliminin OBP puanı üzerindeki yordayıcı etkisi basit doğrusal regresyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda regresyon modelinin anlamlı olduğu görülmüştür ($F(1, 182) = 94,87, p < .001$). Modelin determinasyon katsayısı ($R^2 = .341$) olup, LGS yüzdeler diliminin OBP puanındaki toplam varyansın yaklaşık %34.1'ini açıkladığı belirlenmiştir.

Regresyon denkleminde göre, sabit katsayı 469.67 ve LGS yüzdeler dilimine ait regresyon katsayısı -4.10 olarak bulunmuştur. Bu bulgu, öğrencinin LGS yüzdeler dilimi her bir birim arttığında (başarı düştüğünde), OBP puanında ortalama 4.10 puanlık bir düşüş beklendiğini göstermektedir. Katsayının negatif olması, değişkenler arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. LGS yüzdeler diliminin katsayısının negatif çıkmasının temel nedeni, bu değişkenin yüksek değerlerinin aslında düşük akademik başarıyı göstermesidir. Yani, LGS yüzdeler dilimi arttıkça (öğrencinin yüzdesi büyüdükçe), öğrencinin başarı sırası geriler ve görece başarıları düşer. Mantıksal olarak, iki değişken arasında doğrusal ve anlamlı bir ilişki vardır; fakat LGS yüzdeler diliminin yönü gereği yüksek değerler düşük başarıya karşılık geldiğinden, katsayı negatif olmaktadır. Bu durum, daha düşük yüzdeler dilimine (daha yüksek başarıya) sahip olan öğrencilerin, lisede de daha yüksek OBP puanına sahip olduklarını göstermektedir.

LGS yüzdeler dilimine ait p değeri $< .001$ olup bu değer, ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Yani öğrencilerin ortaöğretim sürecindeki başarı puanları (OBP), LGS başarılarıyla anlamlı şekilde ilişkilidir.

Standartlaştırılmış beta katsayısı, LGS yüzdeler dilimindeki bir standart sapmalık artışın, OBP puanında yaklaşık 0.58 standart sapmalık bir azalışla ilişkili olduğunu ifade

etmektedir. Bu durum, LGS'de daha başarılı olan (düşük yüzdellik dilime sahip) öğrencilerin, lise eğitimleri süresince de daha yüksek başarı düzeyini sürdürdüklerini göstermektedir.

Bu sonuçlar, LGS gibi merkezi sınavların yalnızca geçici bir başarı ölçütü olmadığını, aynı zamanda öğrencilerin ortaöğretim sürecindeki performanslarını da yordayabildiğini ortaya koymaktadır. LGS'de yüksek başarı gösteren öğrencilerin ÖBP puanlarının da genellikle yüksek olduğu, yani akademik başarıda süreklilik olduğu sonucuna varılabilir.

Alt Problem 2: LGS yüzdellik dilimi ve ÖBP birlikte YKS puanını ne düzeyde yordamaktadır?

Bu analizde hem LGS yüzdellik dilimi hem de ÖBP birlikte ele alınarak, bu iki değişkenin YKS puanı üzerindeki birleşik etkisi değerlendirilmiştir. LGS, öğrencinin erken akademik başarısını; ÖBP ise lise sürecindeki okul başarısını ifade etmektedir. Bu iki akademik gösterge birlikte kullanılarak, üniversiteye giriş sınavında elde edilen puan üzerindeki yordayıcılık düzeyleri test edilmiştir. Bu analizde iki bağımsız değişken bulunmaktadır: LGS yüzdellik dilimi ve ÖBP. Bağımlı değişken ise YKS yerleştirme puanıdır. Analiz sonucunda elde edilen regresyon analizi sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 5

LGS Yüzdellik Dilimi ve ÖBP Puanının Birlikte YKS Puanını Yordama Gücü Çoklu Regresyon Analizi

Değişken	Katsayı (B)	Std. Hata	t-değeri	p-değeri	%95 Güven Aralığı	Standartlaştırılmış β
Sabit	216.31	51.76	4.18	<.001	[114,18 ; 318,45]	
LGS Yüzdellik	-7.29	0.77	-9.49	<.001	[-8,81 ; -5,78]	-0.58
ÖBP	0.42	0.11	3.81	<.001	[0,20 ; 0,63]	0.23

Model Denklemi:

$$\text{YKS PUANI} = 216.31 - 7.29 \cdot \text{LGSYUZDELİK} + 0.42 \cdot \text{ÖBP}$$

- $R^2 = 0.55$ → LGS yüzdelerik dilimi ve OBP birlikte, YKS puanındaki varyansın %55'ini açıklamaktadır.
- $F(2, 181) = 111,73, p < .001$ → Modelin bütün olarak anlamlı olduğu görölmektedir.
- Her iki değişken de istatistiksel olarak anlamlıdır.

Bu alt problem kapsamında, LGS yüzdelerik dilimi ve OBP puanının birlikte YKS yerleştirme puanını ne düzeyde yordadığı çoklu doğrusal regresyon analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir ($F(2, 181) = 111,73, p < .001$). Modele ilişkin belirlenen R^2 değeri .55 olup, bu iki değişkenin birlikte YKS yerleştirme puanındaki toplam varyansın yaklaşık %55'ini açıkladığı anlaşılmaktadır. Bu oran, orta-yüksek düzeyde güçlü bir açıklayıcılığa işaret etmektedir.

LGS yüzdelerik dilimi değişkeninin katsayısı -7.29 olup, istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlıdır ($p < .001$). Bu bulgu, LGS başarısı arttıkça (yüzdelerik dilim düştükçe), YKS puanlarının da yükseldiğini göstermektedir. Diğer yandan, OBP puanının katsayısı 0.42 olarak bulunmuş ve bu değişken de anlamlı çıkmıştır ($p = <.001$). Bu durum, OBP puanının YKS başarısını anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir.

LGS yüzdelerik dilimi için standartlaştırılmış beta katsayısı ($\beta = -0.58$), OBP için ise ($\beta = 0.23$) olarak bulunmuştur. Bu bulgular, LGS yüzdelerik diliminin YKS puanını yordamada güçlü ve negatif bir etkisinin olduğunu göstermektedir; yani öğrencinin yüzdelerik dilimi arttıkça (başarısı azaldıkça), YKS puanı anlamlı şekilde düşmektedir. Diğer yandan, OBP'nin YKS puanı üzerindeki etkisi pozitif olmakla birlikte ($\beta = 0.23$), LGS yüzdelerik dilimine göre daha zayıf bir yordama gücüne sahiptir. Bu sonuç, YKS başarısının belirlenmesinde LGS başarısının OBP'ye kıyasla daha etkili bir değişken olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, OBP'nin de YKS puanına katkı sağladığı, ancak bu katkının sınırlı olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, LGS başarısı YKS başarısında baskın bir yordayıcı olarak öne çıkarken; OBP puanı da ek bir katkı sağlamaktadır. Eğitim sürecinde hem merkezi sınav hem de okul başarı puanlarının öğrencilerin yükseköğretime geçiş performansını birlikte etkilediği görölmektedir.

Alt Problem 3: LGS yüzdeler dilimi ile OBP arasındaki ilişki, okul türlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Bu bölümde LGS yüzdeler dilimi ile OBP arasındaki ilişki incelenmiş ve bu ilişkinin farklı okul türlerine (Anadolu, Fen, İmam Hatip, Sosyal Bilimler) göre değişip değişmediği değerlendirilmiştir. Amaç, akademik başarılar arasındaki sürekliliğin okul türüne göre tutarlılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır. Böylece LGS-OBP ilişkisine okul ortamının etkisi irdelenmiştir. Bu problemde, LGS yüzdeler dilimi ile OBP arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Bu iki sürekli değişkenin birbirleriyle olan ilişkisi farklı okul türlerine göre (ör. Anadolu, Fen, İmam Hatip, vb.) karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Burada okul türü gruplayıcı değişken rolündedir. Analiz sonucunda elde edilen veriler Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 6

Okul Türüne Göre LGS-OBP Korelasyonları

Okul Türü	n	r (Pearson)	p-değeri
Anadolu Lisesi	92	-0.58	<.001
Sosyal Bilimler Lisesi	16	-0.00	.989
İmam Hatip Lisesi	38	-0.574	<.001
Fen Lisesi	35	-0.402	.017

Her okul türü için LGS yüzdeler dilimi ile OBP puanı arasındaki Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan analiz neticesinde:

Anadolu Liseleri (n = 92): $r = -0.58$, $p < .001$. LGS başarısı arttıkça (yüzdeler dilim azaldıkça), OBP puanı anlamlı şekilde artmaktadır. Orta düzeyde negatif ve anlamlı ilişki gözlenmiştir.

İmam Hatip Liseleri (n = 38): $r = -0.574$, $p < .001$. Orta düzeyde negatif ve anlamlı ilişki gözlenmiştir. Bu durum, İmam Hatip liselerinde LGS başarısının, okul başarı puanına orta düzeyde yansıdığını göstermektedir.

Fen Liseleri (n = 35): $r = -0.402$, $p = .017$. Anlamlı ve orta düzeyde negatif ilişki vardır. Bu, fen lisesi öğrencilerinin hem LGS'de hem de okul sürecinde tutarlı başarı gösterdiğini düşündürmektedir.

Sosyal Bilimler Liseleri (n = 16): $r = -0.00$, $p = .989$. Bu grupta LGS başarısının OBP ile ilişkisi görünmemektedir. Bu bulgunun örneklem sayısının düşük olmasından da kaynaklanabileceği düşünülmelidir.

Yapılan korelasyon analizleri sonucunda, LGS yüzdeleri dilimi ile OBP arasındaki ilişkinin okul türüne göre değişiklik gösterdiği gözlemlenmiştir. Anadolu, Fen ve İmam Hatip liselerinde LGS başarısı ile OBP arasında anlamlı ve negatif yönlü ilişkiler bulunmuştur. En güçlü ilişki Anadolu ve İmam Hatip liselerinde tespit edilmiştir. Bu bulgu, bu okul türlerindeki öğrencilerin merkezi sınav başarısının, ortaöğretim sürecindeki akademik başarılarına daha belirgin şekilde yansıdığını göstermektedir. Sosyal Bilimler Lisesi grubunda ise anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bu durum, örneklem yetersizliği nedeniyle istatistiksel gücün düşük olmasına veya bu okul türündeki değerlendirme süreçlerinin daha bağımsız işlediğine işaret ediyor olabilir.

Genel olarak, okul türleri arasında LGS-OBP ilişkisi bakımından farklılıklar gözlenmiş, bu da okul ortamı, öğretim anlayışı ve başarı ölçütlerinin etkileşimi açısından dikkate değer bir bulgudur.

Alt Problem 4: OBP'nin YKS puanını yordama gücü, okul türüne göre değişmekte midir?

Bu problem kapsamında, OBP'nin YKS üzerindeki yordayıcı etkisinin farklı okul türlerinde değişip değişmediği incelenmiştir. Her okul türü için OBP ile YKS puanı arasındaki ilişki ayrı ayrı analiz edilmiştir. Böylece farklı okul ortamlarının, OBP'nin YKS puanını yordama gücüne olan etkisi ortaya konulmuştur. Bu alt problemde, bağımsız değişken OBP, bağımlı değişken ise YKS yerleştirme puanıdır. Bu ilişkinin her bir okul türü için ayrı ayrı test edilmesiyle, OBP'nin YKS üzerindeki yordayıcı etkisinin okul türlerine göre nasıl değiştiği incelenmiştir. Okul türü, yine gruplayıcı değişken olarak analiz kapsamındadır. Analiz sonucunda elde edilen veriler Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 7*Okul Türüne Göre OBP'nin YKS'yi Yordama Gücü*

Okul Türü	n	R ²	B Katsayısı	p-değeri
Anadolu Lisesi	92	0.22	0.84	< .001
Sosyal Bilimler Lisesi	16	0.034	-0.198	.491
İmam Hatip Lisesi	38	0.432	1.135	<.001
Fen Lisesi	35	0.436	1.057	<.001

Model Denklemi:

$$YKS\ PUANI_{SOSYALBİLİMLER} = 412.41 - 0.20 \cdot OBP$$

$$YKS\ PUANI_{ANADOLU} = -17.28 + 0.84 \cdot OBP$$

$$YKS\ PUANI_{İMAMHATİP} = -164.84 + 1.13 \cdot OBP$$

$$YKS\ PUANI_{ANADOLU} = -92.90 + 1.06 \cdot OBP$$

Her okul türü için ayrı ayrı basit doğrusal regresyon analizi uygulanmış ve OBP'nin YKS puanını ne düzeyde yordadığı incelenmiştir. Yapılan analiz neticesinde:

İmam Hatip Liseleri (n = 38):

- R² = 0.432, B = 1.135, p < .001
- OBP puanı, YKS puanının %43.2'sini açıklamakta ve her 1 puanlık OBP artışı, YKS puanına ortalama 1.14 puanlık katkı sağlamaktadır.
- Bu, çok güçlü ve anlamlı bir ilişkidir.

Fen Liseleri (n = 35):

- R² = 0.436, B = 1.057, p < .001

OBP ile YKS arasında güçlü ve anlamlı pozitif bir ilişki vardır. Bu ilişki İmam Hatip ile benzer düzeydedir. Fen liselerinde okul başarısı, üniversite başarısını ciddi biçimde öngörebilmektedir.

Anadolu Liseleri (n = 92):

- $R^2 = 0.22$, $B = 0.84$, $p < .001$
- İlişki anlamlıdır ancak daha zayıftır. OBP puanı, YKS puanını %22 oranında açıklamaktadır. Etki düşük-orta düzeydedir.

Sosyal Bilimler Liseleri (n = 16):

- $R^2 = 0.034$, $B = -0.198$, $p = .491$
- OBP ile YKS puanı arasında ilişki yoktur; hatta negatif bir eğilim görünmektedir. Anlamlı değildir. Bu grubun küçük örneklemini nedeniyle bulgular temkinli yorumlanmalıdır.

OBP'nin YKS puanını yordama gücünün okul türüne göre farklılık gösterip göstermediği sorusu kapsamında yapılan analizlerde, dikkat çekici düzeyde farklılıklar gözlenmiştir. Fen ve İmam Hatip liselerinde OBP puanı, YKS puanlarını yüksek düzeyde anlamlı biçimde yordamakta; bu iki okul türü, OBP'nin güçlü bir yordayıcı olduğu ortamlardır. Bu, bu okullarda notlandırma süreçlerinin daha sistematik ve sınav performansına daha paralel olabileceğini düşündürmektedir. Anadolu liselerinde ise OBP'nin YKS puanı üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlı olsa da daha zayıftır. Bu, bazı Anadolu liselerinde not verme uygulamalarının üniversite sınavı başarısıyla daha az uyumlu olabileceğini düşündürülebilir. Sosyal Bilimler liselerinde anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bu durum, ya bu okullardaki değerlendirme sisteminin YKS'den farklı ölçütlere dayandığını ya da örneklemin yetersizliğinden dolayı ilişkiyi gözlemlemenin mümkün olmadığını göstermektedir.

Sonuç olarak, OBP'nin YKS üzerindeki yordayıcılığı okul türüne göre farklılık göstermektedir. Bu bulgu, eğitim politikaları ve adil değerlendirme sistemleri açısından dikkate alınması gereken önemli bir noktadır.

Alt Problem 5: LGS yüzdelik dilimi ve OBP'nin YKS puanı üzerindeki etkisi, öğrencinin yerleştiği puan türüne göre (SAY ve EA) farklılık göstermekte midir?

Bu analizde, LGS yüzdelik dilimi ve OBP'nin YKS puanı üzerindeki etkisi, öğrencinin yerleştiği puan türüne göre ayrı ayrı incelenmiştir. SAY (Sayısal) ve EA (Eşit Ağırlık) grupları için oluşturulan çoklu regresyon modelleri ile bu iki akademik göstergenin YKS puanına katkıları değerlendirilmiştir. Amaç, başarı göstergelerinin alan bazlı farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır. Bağımsız değişkenler LGS yüzdelik dilimi ve OBP; bağımlı değişken ise YKS puanıdır. Bu ilişki, öğrencinin tercih ettiği puan türüne (SAY veya EA) göre ayrı ayrı incelenmiştir. Puan türü, analizde gruplayıcı değişken olarak yer almış ve bu doğrultuda çoklu regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Yapılan Çoklu Regresyon Analizi sonucunda elde edilen veriler Tablo 10 ve 11'de sunulmuştur.

Model Denklemi:

$$YKS\ PUANI_{SAY} = 107.43 - 10.73 \cdot LGS\ YUZDELİK + 0.70 \cdot OBP$$

$$YKS\ PUANI_{EA} = 293.41 - 5.41 \cdot LGS\ YUZDELİK + 0.20 \cdot OBP$$

Tablo 8

LGS Yüzdelik Dilimi ve OBP'nin SAY Puan Türü Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Değişken	B Katsayısı	Std. Hata	t-değeri	p-değeri	%95 GA
Sabit	107.43	109.40	0.98	.329	[-110.70, 325.56]
LGS Yüzdelik	-10.73	1.63	-6.59	<.001	[-13.98, -7.48]
OBP	0.70	0.23	3.05	.003	[0.24, 1.15]

- $R^2 = 0.676 \rightarrow$ LGS ve OBP birlikte YKS-SAY puan türündeki değişkenliğin %67.6'sını açıklamaktadır.
- Her iki değişken YKS-SAY puan türünü anlamlı düzeyde yordamaktadır.

- OBP, YKS puanına ortalama 0.70 puan katkı sağlarken, LGS yüzdeler dilimi 1 birim arttığında YKS puanı ortalama 10.7 puan azalmaktadır.

Tablo 9

LGS Yüzdeler Dilimi ve OBP'nin EA Puan Türü Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Değişken	B Katsayısı	Std. Hata	t-değeri	p-değeri	%95 GA
Sabit	365.10	32.42	11.26	<.001	[300.84, 429.36]
LGS Yüzdeler	-5.41	0.77	-7.02	<.001	[-6.93, -3.88]
OBP	0.20	0.11	1.86	.066	[-0.01, 0.42]

- $R^2 = 0.43 \rightarrow$ LGS ve OBP birlikte YKS-EA puanının %43'ünü açıklamaktadır.
- Sadece LGS yüzdeler dilimi anlamlıdır. OBP'nin katkısı istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p = .066$).

Yapılan çoklu regresyon analizleri, öğrencilerin yerleştikleri alan türüne göre LGS ve OBP puanlarının YKS puanı üzerindeki etkilerinin değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Sayısal (SAY) öğrencilerinde, hem LGS yüzdeler dilimi hem de OBP puanı YKS puanını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Modelin açıklayıcılık düzeyi oldukça yüksektir ($R^2 = .676$). Bu durum, SAY alanında başarılı öğrencilerin hem merkezi sınav performanslarının hem de okul sürecindeki başarılarının YKS puanı üzerinde birlikte güçlü bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Eşit Ağırlık (EA) öğrencilerinde ise yalnızca LGS yüzdeler dilimi anlamlı bir yordayıcı olarak öne çıkmakta; OBP puanının katkısı istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır. Bu farklılık, alan türüne göre okul notlarının YKS başarısına etkisinin değiştiğini düşündürmektedir.

Sonuç olarak, LGS yüzdeler dilimi her iki grupta da güçlü ve anlamlı bir yordayıcı iken, OBP yalnızca SAY alanında anlamlı katkı sunmaktadır. Bu durum, okul başarı

puanının bazı alanlarda daha işlevsel olduğu, bazı alanlarda ise merkezi sınavların daha belirleyici olduğu yönünde yorumlanabilir.

Alt Problem 6: YKS puanı, okul türüne göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Bu alt problemde, öğrencilerin YKS puanlarının mezun oldukları okul türüne göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Ancak yapılan Levene testi sonucunda (Levene İstatistiği: 4.57; p-değeri: 0.015<0.05) varyans homojenliği varsayımı ihlal edildiğinden klasik ANOVA yerine varyans eşitliği varsayımı gerektirmeyen Welch ANOVA uygulanmıştır. YKS puanlarının mezun oldukları okul türüne göre anlamlı biçimde farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bağımlı değişken YKS puanı, bağımsız değişken ise öğrencinin mezun olduğu okul türüdür (Anadolu, Fen, İmam Hatip, Sosyal Bilimler).

Tablo 10

YKS Yerleştirme Puanı ve Okul Türü Arasındaki İlişkiye İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Serbestlik Derecesi (Welch)	F	p-değeri	Eta Kare (η^2) (Etki Büyüklüğü)
Okul Türü	3	177	22.60	< .001	0.28

Welch ANOVA analizi sonucunda, okul türlerine göre YKS puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur (*Welch's F*(3, 177) = 22.60, $p < .001$, $\eta^2 = .28$). Elde edilen eta kare (η^2) değeri, farklılığın etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğunu göstermektedir.

Welch ANOVA sonucunda elde edilen anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında bulunduğunu belirlemek amacıyla Games-Howell post-hoc testi yapılmıştır. Test sonucunda elde edilen veriler Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11

Gruplar Arası Ortalamaların Karşılaştırılmasına İlişkin Games-Howell Post-Hoc Testi Sonuçları

Grup 1	Grup 2	Grup 1 Ort.	Grup 2 Ort.	Ortalama Farkı	p
Anadolu Lisesi	Sosyal Bilimler	358.34	329.04	29.30	0.0003
Anadolu Lisesi	İmam Hatip Lisesi	358.34	328.94	29.40	0.0020
Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	358.34	391.47	-33.13	0.0002
Sosyal Bilimler	Fen Lisesi	329.04	391.47	-62.43	<.001
İmam Hatip	Fen Lisesi	328.94	391.47	-62.53	<.001

Games-Howell post-hoc testi sonucunda Anadolu Liseleri ile Sosyal Bilimler Liseleri ve İmam Hatip Liseleri arasında YKS puan ortalaması açısından anlamlı bir fark vardır ($p < .01$). Anadolu Liseleri öğrencilerinin YKS puan ortalaması (358.34), hem Sosyal Bilimler (329.04) hem de İmam Hatip (328.94) öğrencilerinden yaklaşık 29 puan daha yüksektir. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anadolu Liseleri ile Fen Liseleri arasında ise Fen Liseleri lehine anlamlı fark bulunmaktadır. Sosyal Bilimler ve Fen Liseleri ile İmam Hatip ve Fen Liseleri karşılaştırıldığında, Fen Liselerinde ortalama puan her iki gruba göre yaklaşık 62 puan daha yüksektir ve bu farklar çok anlamlıdır. Sosyal Bilimler ile İmam Hatip Liseleri arasında ise anlamlı bir fark bulunmadığı için tabloya eklenmemiştir.

Elde edilen bulgular, öğrencilerin üniversite sınavındaki başarılarının, mezun oldukları okul türüne göre değiştiğini ortaya koymaktadır. Özellikle Fen Lisesi mezunlarının YKS’de gösterdikleri yüksek performans, bu okul türünde verilen eğitimin sınav başarısına katkı sağladığını göstermektedir. Anadolu Liseleri de, Sosyal Bilimler ve İmam Hatip Liselerine kıyasla öğrencilerine daha yüksek bir YKS başarısı sağlamaktadır. Sosyal Bilimler ve İmam Hatip Liseleri ise YKS başarısı açısından birbirine benzer bir profile sahiptir. Genel olarak, mezun olunan okul türünün, öğrencilerin yükseköğretime geçiş sınavındaki başarı düzeylerini belirlemede önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Bulgular, lise türü seçiminin uzun vadede öğrencilerin akademik kariyerine doğrudan katkı sağlayabileceğini desteklemektedir.

Alt Problem 7: LGS yüzdeler dilimi, OBP ve okul türü etkileşimli olarak YKS puanını yordamakta mıdır?

Bu analizde, LGS yüzdeler dilimi ve OBP'nin YKS puanı üzerindeki etkilerinin okul türüne göre değişip değişmediği (yani etkileşimli etkileri) test edilmiştir. Regresyon modeline etkileşim terimleri eklenmiş ve bu iki akademik değişkenin YKS üzerindeki etkisinin okul türüne bağlı olarak değişip değişmediği incelenmiştir. Bu analizde, bağımlı değişken YKS yerleştirme puanıdır. Bağımsız değişkenler LGS yüzdeler dilimi ve OBP'dir. Ek olarak, okul türü değişkeni ile bu iki değişkenin etkileşimleri de modele dahil edilmiştir. Böylece LGS ve OBP'nin etkisinin, okul türüne göre değişip değişmediği değerlendirilmiştir. Yapılan regresyon analizi sonucunda elde edilen veriler Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12

LGS, OBP ve Okul Türü Etkileşimli Olarak YKS Puanını Yordayan Regresyon Modeli

Değişken	B	Std. Hata	t	p
YKS Puanı (Anadolu Lisesi)	344.09	66.63	5.16	.000
Okul Türü [Fen]	-246.84	142.65	-1.73	.085
Okul Türü [Sosyal Bilimler]	100.27	207.62	0.48	.630
Okul Türü [İmam Hatip]	-239.78	143.17	1.68	.096
LGS Yüzdeler Dilim (Anadolu Lisesi)	-11.60	1.38	-8.41	.000
LGS Yüzdeler:Okul Türü [Fen]	2.61	3.04	0.86	.392
LGS Yüzdeler:Okul Türü [Sosyal Bilimler]	8.85	2.99	2.96	.004
LGS Yüzdeler:Okul Türü [İmam Hatip]	5.75	2.30	2.50	.013
OBP (Anadolu Lisesi)	0.17	0.14	1.19	.235
OBP:Okul Türü [Fen]	0.54	0.30	1.78	.078
OBP:Okul Türü [Sosyal Bilimler]	-0.37	0.48	-0.76	.448

OBP:Okul Türü [İmam Hatip]	0.48	0.30	1.62	.107
----------------------------	------	------	------	------

Model Denklemi:

$$\begin{aligned}
 \text{YKS PUANI} = & 433.726 - 336.48 \cdot \text{OKUL TURU}_{\text{FEN}} + 10.63 \cdot \text{OKULTURU}_{\text{SOSYALBİLİMLER}} \\
 & - 329.42 \cdot \text{OKUL TURU}_{\text{İMAMHATİP}} - 12.73 \cdot \text{LGS YUZDELİK} + 3.75 \cdot (\text{LGS} \\
 & \text{YUZDELİK} \cdot \text{OKUL TURU}_{\text{FEN}}) + 9.98 \cdot (\text{LGS YUZDELİK} \cdot \text{OKUL} \\
 & \text{TURU}_{\text{SOSYALBİLİMLER}}) + 6.88 \cdot (\text{LGS YUZDELİK} \cdot \text{OKUL TURU}_{\text{İMAMHATİP}}) - 0.02 \cdot \text{OBP} \\
 & + 0.72 \cdot (\text{OBP} \cdot \text{OKUL TURU}_{\text{FEN}}) - 0.18 \cdot (\text{OBP} \cdot \text{OKUL TURU}_{\text{SOSYALBİLİMLER}}) + 0.67 \cdot \\
 & (\text{OBP} \cdot \text{OKUL TURU}_{\text{İMAMHATİP}})
 \end{aligned}$$

- $R^2 = 0.666 \rightarrow$ Model, YKS puanındaki varyansın %66.6'sını açıklamaktadır.
- $F(11, 172) = 27.43, p < .001 \rightarrow$ Modelin bütün olarak istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

LGS Yüzdeler Ana Etkisi:

- $B = -11.60, p < .001 \rightarrow$ LGS yüzdeler dilimi arttıkça (başarı azaldıkça), YKS puanı genel olarak düşmektedir.

OBP Ana Etkisi:

- $B = 0.17, p = .235 \rightarrow$ Genel modelde OBP puanının tek başına anlamlı bir etkisi yoktur. Ancak okul türüyle birlikte etkisi değişmektedir.

Tablo 13

LGS, OBP ve Okul Türü Etkileşimli Olarak YKS Puanını Yordayan Regresyon Etkileşimleri

Etkileşim	Katsayı (B)	p-değeri	Yorum
LGS × İmam Hatip	8.85	.004	Sosyal Bilimler liselerinde LGS yüzdeler diliminin YKS üzerindeki negatif etkisi anlamlı şekilde zayıflar (etki nötrleşir).

Etkileşim	Katsayı (B)	p-değeri	Yorum
LGS × Sosyal Bilimler	5.75	0.13	İmam Hatip liselerinde LGS yüzdeler diliminin YKS üzerindeki negatif etkisi anlamlı şekilde azalır.

Etkileşimli çoklu regresyon analizi sonucunda elde edilen bulgular, YKS puanının yalnızca LGS yüzdeler dilimi ve OBP puanından değil, aynı zamanda öğrencinin mezun olduğu okul türüne ve bu değişkenlerin okul türüyle olan etkileşimlerine bağlı olarak da anlamlı şekilde değiştiğini göstermektedir. Modelin açıklayıcılık oranı (%66,6) oldukça yüksektir ve bu durum, eğitim başarısının çok boyutlu ve karmaşık bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

LGS yüzdeler dilimi genel olarak YKS puanının güçlü ve anlamlı bir yordayıcısı olarak öne çıkmaktadır. Ancak, bu etkinin şiddeti okul türüne göre farklılaşmaktadır. Özellikle Sosyal Bilimler ve İmam Hatip liselerinde, LGS yüzdeler diliminin YKS puanına olan negatif etkisi Anadolu Lisesi'ne göre anlamlı biçimde azalmaktadır. Bu bulgu, bu okul türlerinde LGS başarısının YKS başarısına etkisinin zayıfladığını, yani öğrencilerin lise giriş başarılarının YKS'ye etkisinin farklılaştığını göstermektedir.

OBP'nin YKS puanı üzerindeki doğrudan ve okul türüne göre etkileşimli etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu durum, ortaöğretim süresince elde edilen not ortalamasının, üniversiteye giriş sınavındaki başarıyı açıklamakta sınırlı kaldığını göstermektedir. Ayrıca, OBP'nin YKS puanı üzerindeki etkisinin okul türüne göre farklılaşmaması, bu puanın farklı okul türlerinde öğrenciler arasında anlamlı bir avantaj veya dezavantaj yaratmadığını ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, OBP'nin YKS başarısını öngörme gücünü artırmak için değerlendirme ve ölçme süreçlerinde daha standart ve nesnel uygulamalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Bu analiz, eğitim politikalarının okul türlerine göre farklı değerlendirme ve destek stratejileri geliştirmesi gerektiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Bölüm 5

Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırmanın genelinden ve alt problemlerinden çıkarılan sonuçlar ve bu sonuçlara dair önerilere yer verilmiştir.

Sonuç

Bu araştırma, Türkiye’de eğitim sisteminin üç temel bileşeni olan Liselere Geçiş Sistemi (LGS), Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) ve Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) arasındaki ilişkiyi kapsamlı bir biçimde inceleyerek, bu sistemlerin birbirini ne ölçüde yordayabildiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. 2020 yılında LGS’ye giren ve 2024 yılında YKS’ye katılan öğrencilerden oluşan örneklem aracılığıyla yapılan analizler, Türkiye’deki sınav-temelli eğitim yapısının öğrencinin akademik geçmişiyle nasıl bir süreklilik arz ettiğini göstermiştir.

Araştırmanın bulguları, LGS yüzdelerinin hem OBP hem de YKS puanları üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, öğrencilerin merkezi sınavlardaki performanslarının, sadece dönemsel değil; aynı zamanda eğitim yaşamları boyunca süregelen bir başarı örüntüsünün göstergesi olduğunu düşündürmektedir. Benzer şekilde, OBP’nin özellikle sayısal alanlarda YKS başarısına katkı sağladığı görülmüştür. Ancak OBP’nin etkisi, okul türüne ve puan türüne göre farklılaşmaktadır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar, okul türlerinin öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkilerini ve sınav başarılarındaki eşitsizlikleri de ortaya koymaktadır. Özellikle bazı okul türlerinde merkezi sınav başarısı daha belirleyici olurken, bazı okul türlerinde okul içi başarı daha baskın hale gelmektedir.

Alt Problem 1 – Sonuç (LGS → OBP). Bu alt problem kapsamında yapılan basit doğrusal regresyon analizi, LGS yüzdelerinin OBP puanını anlamlı düzeyde yordadığını ortaya koymuştur. Bu bulgu, ortaokul dönemindeki akademik başarının, lise sürecindeki başarı üzerinde önemli bir etkiye sahip

olduğunu, öğrencinin başarı profilinin süreklilik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Alt Problem 2 – Sonuç (LGS & OBP → YKS). Çoklu regresyon analizinde, LGS yüzdeler dilimi ve OBP birlikte ele alınarak YKS puanına etkileri incelenmiştir. Modelin genel anlamlılığı yüksek bulunmuş ve R^2 değeri .555 olarak hesaplanmıştır. LGS yüzdeler dilimi hem yön hem anlamlılık bakımından en güçlü yordayıcı olarak öne çıkarken, OBP'nin katkısı tek başına sınırlı olsa da modele eklendiğinde açıklayıcı gücü artırmıştır. Bu bulgu, akademik başarıda hem merkezi sınav performansının hem de okul süreci boyunca gösterilen sürekli başarının birlikte etkili olduğunu göstermektedir. Ancak, bu etkinin ağırlığının LGS yönünde daha baskın olduğu açıktır.

Alt Problem 3 – Sonuç (LGS & OBP İlişkisi – Okul Türüne Göre). Bu alt problemde, LGS yüzdeler dilimi ile OBP arasındaki korelasyon okul türlerine göre incelenmiştir. Anadolu, Fen ve İmam Hatip liselerinde bu iki değişken arasında negatif yönlü ve anlamlı korelasyonlar tespit edilmiştir. Özellikle İmam Hatip liselerinde korelasyon katsayısı oldukça güçlüdür ($r = -0.574$). Buna karşın Sosyal Bilimlerde ilişki anlamsız bulunmuştur. Bu farklılık, okul türlerinin öğrencilerin başarı sürekliliğini farklı biçimlerde etkilediğini göstermektedir. Bazı okul türlerinde merkezi sınav başarısı, okul başarısını doğrudan yansıtırken; bazı okul türlerinde bu ilişki daha zayıf düzeyde kalmaktadır. Bu sonuç, okul türlerinin eğitim çıktıları üzerindeki belirleyici rolüne dikkat çekmektedir.

Alt Problem 4 – Sonuç (OBP → YKS – Okul Türüne Göre). Okul türüne göre yapılan ayrı regresyon analizleri sonucunda, OBP'nin YKS puanını yordama gücünün okul türüne göre değiştiği görülmüştür. Bazı okul türlerinde okul başarısının merkezi sınav başarısıyla güçlü şekilde ilişkili olduğunu, bazı türlerde ise bu ilişkinin zayıf kaldığını ortaya koymuştur.

Özellikle Fen ve İmam Hatip liselerinde OBP'nin YKS üzerinde güçlü bir belirleyici olması, bu okullardaki notlandırma sisteminin sınav başarısıyla daha tutarlı olduğunu düşündürmektedir.

Alt Problem 5 – Sonuç (LGS & OBP → YKS – Puan Türüne Göre). Bu analizde, öğrencilerin alan türlerine göre (SAY ve EA) ayrı ayrı regresyon modelleri oluşturulmuştur. Sayısal (SAY) alanda hem LGS yüzdeler dilimi hem OBP, YKS puanını anlamlı şekilde yordarken, Eşit Ağırlık (EA) grubunda yalnızca LGS yüzdeler dilimi anlamlı bir yordayıcı olmuştur. Bu durum, OBP'nin etkisinin alan türüne göre farklılaştığını, özellikle sayısal alanda okul başarısının merkezi sınavla daha tutarlı ilerlediğini göstermektedir. EA alanında OBP'nin anlamlı yordayıcı olmaması, bu alanda sınav performansının daha baskın belirleyici olduğunu düşündürmektedir.

Alt Problem 6 – Sonuç (YKS Farklılığı – Okul Türüne Göre). Levene testi ve Welch ANOVA analizi sonucunda, YKS puanlarının okul türüne göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Özellikle Fen Lisesi mezunlarının YKS'de gösterdikleri yüksek performans, bu okul türünde verilen eğitimin sınav başarısına katkı sağladığını göstermektedir. Anadolu Liseleri de, Sosyal Bilimler ve İmam Hatip Liselerine kıyasla öğrencilerine daha yüksek bir YKS başarısı sağlamaktadır. Sosyal Bilimler ve İmam Hatip Liseleri ise YKS başarısı açısından birbirine benzer bir profile sahiptir. Genel olarak, mezun olunan okul türünün, öğrencilerin yükseköğretime geçiş sınavındaki başarı düzeylerini belirlemede önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Bulgular, lise türü seçiminin uzun vadede öğrencilerin akademik kariyerine doğrudan katkı sağlayabileceğini desteklemektedir.

Alt Problem 7 – Sonuç (Etkileşimli Regresyon – LGS & OBP & Okul Türü). Etkileşimli regresyon analizi, LGS ve OBP'nin YKS puanı üzerindeki etkilerinin okul türüne göre değişip değişmediğini test etmiştir. Model genel olarak anlamlı bulunmuş okul türüyle etkileşimli bazı etkilerin istatistiksel

olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuç, akademik başarı göstergelerinin okul bağlamında farklı biçimlerde işlemesi nedeniyle standartlaştırılmış yordama sistemlerinin okul türlerine göre yeniden değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Öneriler

Bu araştırma, LGS, OBP ve YKS gibi Türkiye eğitim sisteminin temel başarı göstergeleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular ışığında hem sistemsel düzeyde hem de uygulamaya dönük öneriler sunulmuştur:

Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Okullar arası başarı farklılıklarını azaltmaya yönelik politikalar geliştirilmelidir. Özellikle Anadolu, İmam Hatip ve Sosyal Bilimler Liselerinde akademik başarı düzeyinin artırılması için, bu okullara yönelik bütüncül ve hedef odaklı destek politikaları geliştirilmelidir. Nitelikli öğretmen dağılımının dengelenmesi, akademik ve sosyal gelişimi destekleyen özel programların yaygınlaştırılması, rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi ve aile-okul işbirliğinin artırılması başarı farklarını azaltmada etkili olacaktır. Ayrıca, dijital ve fiziki kaynaklara erişimin artırılması ve başarıyı teşvik edici uygulamaların yaygınlaştırılması da önerilmektedir.
2. OBP'nin yükseköğretime geçiş sistemindeki ağırlığı, alan türü ve okul türü bağlamında yeniden ele alınmalı; özellikle OBP'nin etkisinin düşük olduğu alanlarda sistematik bir düzenlemeye gidilmelidir.
3. Okul yöneticileri ve öğretmenler, öğrencinin geçmiş başarı düzeylerini (örneğin LGS) dikkate alarak bireysel akademik gelişim planları oluşturmalıdır. LGS verisi, öğrencinin lise boyunca potansiyel performansı hakkında önemli ipuçları sunmaktadır.
4. LGS başarısının YKS üzerinde güçlü bir belirleyici olduğu bu araştırma ile ortaya konmuştur. Bu nedenle, öğrencilerin sadece lise

sürecine değil, ortaokuldan itibaren akademik gelişimlerine önem vermeleri kritik önemdedir.

Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler

1. Bu çalışma sadece 2020 LGS ve 2024 YKS örneklemini ile sınırlandırılmıştır. Daha geniş örneklemler ve farklı mezuniyet yılları incelenerek genellenebilir sonuçlar elde edilmelidir.
2. Ortaöğretim Başarı Puanı'nın resmi yönetmeliklere uygun olarak nasıl hesaplandığı, uygulamada karşılaşılan farklılıklar, dönem puanlarının, yıl sonu başarı puanlarının ve ek uygulamaların OBP'ye etkisinin nitel olarak incelenmesi; ayrıca öğretmenlerin not verme davranışları ve okulun ölçme-değerlendirme uygulamaları da OBP'nin hesaplanmasında rol oynamakta olup, bu konular gelecekte yapılacak nitel araştırmalar için önemlidir.
3. Bu araştırmada okul türü sabit bir kategori olarak ele alınmıştır. Gelecek çalışmalarda okulun bulunduğu bölge, sosyoekonomik çevresi ve öğrenci profili gibi faktörler de modele dâhil edilerek çok düzeyli analizler yapılabilir.
4. Öğrencilerin LGS ve YKS başarısını etkileyen psikososyal değişkenler (motivasyon, öz düzenleme, sınav kaygısı vb.) eklenerek daha bütüncül analizler yapılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Aiken, L. S., & West, S. G. (1991). *Multiple regression: Testing and interpreting interactions*. Sage.
- American Educational Research Association, American Psychological Association, & National Council on Measurement in Education. (2014). *Standards for educational and psychological testing* (2nd ed.). American Educational Research Association.
- Bayar, A., & Gürlek, M. (2022). Ortaokul Öğretmenlerine Göre 8. Sınıf Öğrencilerin Liseye Geçiş Sınavıyla İlgili Yaşadıkları Sorunlar Ve Bu Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri. *Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 75-95. <https://doi.org/10.32960/uead.1165193>
- Baykul, Y. (2015). *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme: Klasik Test Teorisi ve Uygulaması*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. vd. (2022). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2023). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum* (29. Baskı). Pegem Akademi.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum.
- Cohen, J., Cohen, P., West, S. G., & Aiken, L. S. (2003). *Applied multiple regression/correlation analysis for the behavioral sciences* (3rd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Demirel, Ö. (2017). *Eğitimde program geliştirme: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, S., & Oktay, Y. (2022). Liselere Geçiş Sınavı (LGS) Hazırlık Sürecinin Değerlendirilmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 1226-1246. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1054829>
- Doğan, N. ve Doğan Başokçu, Ö. (2005). Akademik Benlik Kavramı Ölçeğinin Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavını Yordama Geçerliliği. *Hacettepe*

Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29, 53-62. Erişim adresi:

<https://www.researchgate.net/publication/303897186>

- Ertürk, S. (1991). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th ed.). Sage Publications.
- Gay, L. R., Mills, G. E., & Airasian, P. W. (2009). *Educational research: Competencies for analysis and applications* (9th ed.). Pearson.
- Hayes, A. F. (2018). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach* (2nd ed.). Guilford Press.
- Kalsen, C., & Yiğit, H. (2021). Liselere Geçiş Sisteminin Öğrencileri Özel Okullara Yönlendirip Yönlendirmediğine İlişkin Öğretmen Ve Veli Görüşleri. *Türk Eğitim Dergisi*, 11(2), 338-355. <https://doi.org/10.24315/tred.735552>
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi* (25. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karip, E. (2000). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kelecioğlu, H. (2003). Ortaöğretim Başarı Puanlarının Üniversiteye Girişte İki Aşamalı Sınavda Uygulanan ÖYS, ÖSS ve Tek Aşamalı Sınavda Uygulanan ÖSS ile İlişkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 70-78.
- Kelecioğlu, H., & Göçer Şahin, S. (2014). Geçmişten günümüze geçerlik. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5(2), 1-11.
- Köprülü, G. (2020). Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sistemi Puanlarının Yükseköğretim Kurumları Sınavını Yordama Gücü (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Levene, H. (1960). Robust tests for equality of variances. In I. Olkin (Ed.), *Contributions to Probability and Statistics: Essays in Honor of Harold Hotelling* (pp. 278–292). Stanford University Press.
- McIntire, S. A., & Miller, L. A. (2005). *Foundations of Psychological Testing: A Practical Approach* (2nd ed.). Sage Publications.

- Messick, S. (1989). Validity. In R. L. Linn (Ed.), *Educational measurement* (3rd ed., pp. 13–103). New York: Macmillan.
- Miller, M. D., Linn, R. L., & Gronlund, N. E. (2009). *Measurement and assessment in teaching* (10th ed.). Pearson Education.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *Liselere Geçiş Sistemi (LGS) Merkezi Sınavla Yerleşen Öğrencilerin Performansı*. Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü. <https://odsgm.meb.gov.tr/raporlar/>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Liselere Geçiş Sistemi (LGS) Merkezi Sınavla Yerleşen Öğrencilerin Performansı*. Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü. <https://odsgm.meb.gov.tr/raporlar/>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2019). *Liselere Geçiş Sistemi (LGS) Merkezi Sınavla Yerleşen Öğrencilerin Performansı*. Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü. <https://odsgm.meb.gov.tr/raporlar/>
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM]. (2023). *Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Kılavuzu*. <https://www.osym.gov.tr>
- Özçelik, D. A. (2010). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme: Sorularla ve Uygulamalarla*. Pegem Akademi.
- Özdemir, A., & Gelbal, S. (2016). İlköğretim Ve Ortaöğretim Başarı Ölçülerinin Yükseköğretime Geçiş Sınav Puanlarını Yordama Gücü. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 7(2), 309–334. <https://doi.org/10.21031/epod.277887>
- Pallant, J. (2020). *SPSS Survival Manual: A Step by Step Guide to Data Analysis Using IBM SPSS* (7th ed.). McGraw-Hill Education.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.). Pearson Education.
- Poyraz, K. (2023). Lise giriş sistemi sınavları (LGS) üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(95), 1517–1535.

https://www.ijoess.com/Makaleler/26358112_12.%201517-1535%20kamil%20poyraz.pdf

- Taşkın, G., & Aksoy, G. (2021). Liselere Giriş Sistemine İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri: Durum Çalışması. *Türk Eğitim Dergisi*, 11(2), 122-147. <https://doi.org/10.24315/tred.743399>
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tavşancıl, E. ve Karakaya, İ. (2008). Yükseköğretime Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS)'nin Yordama Geçerliği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* (8), 3. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/publication/234693347>
- Thorndike, L.R. ve Hagen, E.. (1959). *Measurement and Evaluation in Psychology and Education*. New York: Chapman and Hall, Limited.
- Turgut, M. F., & Baykul, Y. (2014). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yenice, N., Özden, B. ve Alpak Tunç, G. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Duygusal Zekâlarının Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyonlarını Yordama Düzeyi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 873-896. doi: 10.14812/cuefd.389051
- Yüksel, S., Dursun, İ. E., & Özgenel, M. (2023). Öğrenciler için Yükseköğretim Kurumları Sınavı Ne Anlama Geliyor? Metaforik Bir İnceleme. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 13(1), 40-48. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1083036>

EK-A: Yüksek Lisans Tezi Anketi

Yüksek Lisans Tezi Anketi

B *I* U ↻ ✕

Bu anket Hacettepe Üniversitesi Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Yüksek Lisans öğrencisi olan Salih Güler'in "Liselere Geçiş Sisteminin, Lise Akademik Başarısının ve Yükseköğretim Kurumları Sınavının Birbirini Yordama Gücü" konulu Yüksek Lisans tezi anketidir. Sorular 2020 yılında LGS; 2024 yılında YSK'ye giren öğrenciler tarafından cevaplandırılmalıdır. Soruların tamamının eksiksiz cevaplanması araştırmanın güvenilirliği açısından önem arz etmektedir. Katınız için teşekkürler.

İsim Soyisim ve Yaşınız *

Kısa yanıt metni

LGS Yüzdelik Diliminiz (LGS Sonuç Belgesinde Yer Almaktadır) *

Kısa yanıt metni

Diploma Notunuz (YKS Sonuç Belgesinde Yer Almaktadır) *

Kısa yanıt metni

YKS Yerleştirme Alanınız ve Puanınız (YKS Sonuç Belgesinde Yerleştirme Puanları ve Başarı Sıraları Bölümünde Puan Türü Kısmında Yer Almaktadır) *

Kısa yanıt metni

EK-B: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

Tarih: 24/06/2024 23:02
Sayı: E-66777842-300-
00003605872

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMA ETİK KURULU

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI
11 Haziran 2024	2024/11

İlgi : 29.05.2024 tarihli ve E-51944218-300-00003562572 sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden **Salih GÜLER**'in, **Prof. Dr. Hülya KELEÇİOĞLU** danışmanlığında yürüteceği "**Liselere Geçiş Sisteminin, Lise Akademik Başarısının ve Yükseköğretim Kurumları Sınavının Birbirini Yordama Gücü**" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulunun **11 Haziran 2024** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan **uygun bulunmuştur.**

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. İsmet KOÇ
Kurul Başkanı

EK-C: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında,

- * tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- * görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- * başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- * atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- * kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- * bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

24/06/2025

Salih GÜLER

EK-D: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu

30/06/2025

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı : Liselere Geçiş Sistemi, Lise Akademik Başarısı ve Yükseköğretim Kurumları Sınavı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
30/06/2025	61	95,666	24/06/2025	%2	2708514411

Uygulanan filtreler:

1. Kaynaklar hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarını inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Salih GÜLER

Öğrenci No.: N22135951

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri

Programı: Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme

Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof.Dr.Hülya KELECİOĞLU

EK-E: Thesis/Dissertation Originality Report

30/06/2025

HACETTEPE UNIVERSITY
Graduate School of Educational Sciences
To The Department of Educational Sciences

Thesis Title: An Examination Of Relationships Between High School Entrance Exam, High School Achievement Score and the Higher Education Institutions Exam

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
30/06/2025	61	95,666	24/06/2025	%2	2708514411

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Salih GÜLER

Student No.: N22135951

Department: Educational Sciences

Program: Measurement and Evaluation in Education

Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

ADVISOR APPROVAL

APPROVED
Prof.Dr.Hülya KELECİOĞLU

EK-F: Yayınlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

30 /06 /2025

Salih GÜLER

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tez erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3 şahıslara veya kurumlara haksız kazanç; imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ay aşmamak üzere tez erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

*Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

